

ISSN 2312-5160

Taras Shevchenko National University of Kyiv
Institute of Journalism

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут журналістики

CURRENT ISSUES OF MASS COMMUNICATION
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Issue 27
Випуск 27

2020

Current Issues of Mass Communication, Issue 27 (2020)

Journal homepage: <http://comstudies.org>

Current Issues of Mass Communication is a semi-annual academic peer-reviewed journal, published by the Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

The Journal publishes original contributions based on studies in mass communication that reflect the current trends in Ukraine and in the world, as well as the patterns, processes, structures and forms of mass communication. Priority is given to the relevant for Ukrainian and international research of mass communication trends in development of media technologies, journalism, publishing, advertising, public relations, social informatics, document science, librarianship, etc. The Journal also publishes reviews of books in the field of mass communications issued over the past two years.

Audience of the Journal includes academics, lecturers, students, and professionals in the field of media and communications, as well as a wide range of readers interested in modern trends in development of communication.

The Journal's format corresponds to the international standards; articles undergo a double-blind peer review procedure; International Editorial Board includes prominent academics in the field of mass communication. The journal is included in "The List of scientific professional editions of Ukraine", in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Sciences, Candidate of Sciences and Doctor of Philosophy may be published. Category "Б".

ISSN 2312-5160 (Print)

Certificate of registration: KB # 24027-13867 PIP of 2019-06-14

Editorial Address: "Current Issues of Mass Communication", Institute of Journalism, 36/1 Illienka St., Kyiv, 04119, Ukraine.

Phone: (+38044) 4814548. Fax: (+38044) 4830981.

Web: <http://comstudies.org>. Email: comstudies@ukr.net.

Recommended for publishing by the Academic Council of the Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv (protocol #9, 9.06.2020).

All rights reserved. Reference to the journal's materials is required while quoting them.

Publication Ethics and Publication Malpractice Statement

The Journal is guided by ethical standards, recommended by the Committee on Publication Ethics. We recommend reading the relevant rules at the COPE official website: <http://publicationethics.org>. We also recommend to get acquainted with the Publishing Ethics Resource Kit, recommended by the Elsevier: <http://www.elsevier.com/editors/perk>.

Current Issues of Mass Communication does not tolerate plagiarism; the authors submitting articles affirm that their manuscripts are original and have not been published previously. Along with the manuscript, the authors send the cover letter which includes (1) the consent to publish their article in our journal and its electronic versions, as well as (2) the confirmation that the article is not simultaneously submitted to other journals as well as its findings are not previously published.

The Journal's Editorial Board ensures that each manuscript is reviewed impartially, without regard to gender, race, nationality, religion, citizenship, etc. of the author.

Peer Review Policy

Current Issues of Mass Communication practices a double-blind review policy. All the papers are reviewed by the independent experts, appointed by the Editorial Board from a number of the well-known experts in the relevant scientific field. The final decision to publish or to decline the paper is made by the Editor-in-Chief, who is guided in his actions by the conclusions of the experts. When submitting the article, the author can request to exclude two scientists or two institutions from the list of possible experts.

Peer review procedure may take up to 8 weeks, depending on the workload of experts and on the complexity of the subject. The Editorial Board informs the author of the reviewers' comments and of the decision to accept or to decline the paper.

If the decision is positive, the author makes the appropriate corrections and sends to the editorial

board the final version of the paper. This amended version is signed by the author and by the experts to print, and no further changes are allowed. While approving the content of the issue, the Editorial Board takes into account the date of receipt of the final version of the paper.

Researchers, who want to take part in the peer review procedure of the Journal, should have a degree in the relevant scientific fields, the appropriate experience and high reputation in the academic world. Please send your resume to the Editorial Board at comstudies@ukr.net.

List of Reviewers

Bess Yue Wang, PhD (Communication), Senior Lecturer at School of Communication for Hong Kong Baptist University; Hong Kong, China

Yurii Bondar, PhD (Political Science), Associate Professor, Head of Department of Social Communications at the Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Maria Butyrina, D. Sci. (Social Communications), Professor, Head of Department of advertising and PR at the Oles Gonchar Dnipropetrovsk National University; Dnipro, Ukraine

Lesya Gorodenko, D. Sci. (Social Communications), Professor, Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Vita Goyan, D. Sci. (Social Communications), Associate Professor, Head of Department of Cinema and TV art at the Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Nadia Zelinska, D. Sci. (Philology), Professor, Head of Department of Media Communications at Ukrainian Academy of Printing; Lviv, Ukraine

Tetyana Kovtun, PhD (Philology), Associate Professor, Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Vitalii Kornieiev, D. Sci. (Social Communications), Associate Professor, Deputy Director at the Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Yuliya Nesteryak, PhD (Social Communications), Assistant Professor, Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Olga Porfimovych, D. Sci. (Politic Science), Professor, Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Kristy Roschke, PhD (Communication), Professor, Walter Cronkite School of Journalism and Mass Communication, expert in media literacy, Arizona State University; Phoenix, AZ, United States of America

Nataliya Sydorenko, D. Sci. (Philology), Professor, Head of Department of History of Journalism at the Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Vasyl Teremko, D. Sci. (Social Communications), Professor, Head of Department of Publishing and Editing at Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Olena Tkachenko, D. Sci. (Philology), Professor, Head of Department of Journalism and Philology at Sumy State University; Sumy, Ukraine

Olga Trischuk, D. Sci. (Social Communications), Professor, Head of Department of Publishing and Editing at National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"; Kyiv, Ukraine

Yurii Finkler, D. Sci. (Philology), Professor, Stepan Demyanchuk International University of Economics and Humanities; Rivne, Ukraine

Victoriya Shevchenko, D. Sci. (Social Communications), Associate Professor, Head of Department of Multimedia Technologies and Mediadesign at the Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Kyiv, Ukraine

Yaroslav Yanenko, PhD (Sociology), Associate Professor, Department of Journalism and Philology at Sumy State University; Sumy, Ukraine

«Актуальні питання масової комунікації» – фахове наукове видання Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Журнал публікує оригінальні, закінчені роботи за результатами досліджень із масової комунікації, що відображають сучасні тенденції розвитку галузі в Україні та світі, закономірності, процеси, структури та форми масової комунікації в різних відносинах. Пріоритет надається актуальним для української та світової аудиторії дослідженням масової комунікації: трендів у розвитку технологій, медіа, журналістики, видавничої справи, реклами, зв'язків з громадськістю, соціальної інформатики, документознавства, бібліотекознавства тощо. Також журнал друкує рецензії на книги в галузі масової комунікації, що вийшли друком впродовж останніх двох років. **Аудиторія** журналу включає науковців, викладачів, студентів, професіоналів у галузі медіа та комунікацій, а також широке коло читачів, які цікавляться сучасними тенденціями розвитку комунікаційного простору. Журнал включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук і доктора філософії». Категорія «Б».

ISSN 2312-5160

Свідцтво про державну реєстрацію: КВ № 24027-13867 ПР від 14.06.2019

Адреса редакції: «Актуальні питання масової комунікації», Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, вул. Ілленка, 36/1, м. Київ, 04119, Україна.

Тел.: (+38044) 4814548. Факс: (+38044) 4830981.

Web: <http://comstudies.org>. Email: comstudies@ukr.net.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 9 від 9 червня 2020 р.).

Усі права застережено. Посилання на матеріали видання під час їх цитування обов'язкові.

Актуальні питання масової комунікації : науковий журнал / голов. ред. В. В. Різун; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2020. Вип. 27. 65 с.

Етика публікацій

Журнал «Актуальні питання масової комунікації» керується етичними нормами, рекомендованими «Комітетом з етики публікацій» / Committee on Publication Ethics (COPE). Ознайомитися із відповідними правилами можна на офіційному сайті COPE: <http://publicationethics.org>. Окрім того, рекомендуємо ознайомитися із правилами етики публікацій, рекомендованими видавництвом «Elsevier» – Publishing Ethics Resource Kit: <http://www.elsevier.com/editors/perk>.

Автори відповідальні за оригінальність поданих ними рукописів, які не повинні містити плагіату і не повинні бути опубліковані раніше в інших виданнях. Разом із рукописами статей автори надсилають супровідний лист, у якому (1) чітко вказують свою згоду на публікацію своєї статті у нашому журналі та його електронних версіях і (2) зобов'язуються, що стаття паралельно не була надіслана до інших журналів, а відомості, викладені в ній, не були раніше опубліковані.

Редакція журналу гарантує, що кожен рукопис розглядається неупереджено, незалежно від статі автора, його раси, національності, віросповідання, громадянства і т.п.

Політика рецензування

Усі статті проходять процедуру подвійного «сліпого» рецензування незалежними експертами, яких призначає редколегія з числа фахівців у відповідній науковій галузі. Остаточне рішення щодо публікації чи відхилення статті приймає головний редактор, який керується у своїх діях висновками рецензентів. Подаючи статтю, автори можуть попросити виключити зі списку можливих рецензентів не більше двох вчених або двох вищих навчальних закладів. Процедура рецензування може тривати до 8 тижнів, залежно від завантаженості експертів та тематики статті. Редакція інформує автора про зауваження експертів та рішення про прийняття матеріалу до друку або відмову в публікації. У разі позитивного рішення редколегії, автор уносить відповідні правки та надсилає до редакції остаточний варіант матеріалу. Виправлений варіант рукопису підписується автором і рецензентами «До друку»,

і подальшим змінам не підлягає. При затвердженні змісту номеру журналу редколегія керується датою надходження останнього варіанту статті.

Науковці, які бажають долучитися до числа рецензентів журналу «Актуальні питання масової комунікації», повинні мати науковий ступінь у відповідних галузях наук, належний досвід роботи та високу репутацію в академічному світі. Свої резюме можна надсилати до редакції журналу на e-mail: comstudies@ukr.net.

Список рецензентів

Бесс Юе Ванг, PhD (комунікація), старший викладач Школи комунікацій Баптистського університету Гонконга, викладає курси про глобалізацію, молодь і медіа та журналістику даних, Гонконг, Китай.

Бондар Юрій Володимирович, к. політ. н., доц., завідувач кафедри соціальних комунікацій Інституту журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Бутиріна Марія Валеріївна, д. н. із соц. ком., проф., завідувач кафедри реклами та зв'язків з громадськістю у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара; Дніпро, Україна

Горошенко Леся Михайлівна, д. н. із соц. ком., проф., Інститут журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Гоян Віта Володимирівна, д. н. із соц. ком., доц., завідувач кафедри кіно- і телемистецтва Інституту журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Зелінська Надія Віталіївна, д. філол. н., проф., завідувач кафедри медіакомунікацій Української академії друкарства, Львів, Україна

Ковтун Тетяна Валентинівна, к. філол. н., доц., кафедра реклами та зв'язків з громадськістю, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Корнєв Віталій Михайлович, д. н. із соц. ком., доц., заступник директора з навчально-виховної роботи, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Нестеряк Юлія Миколаївна, к. н. із соц. ком., асистент кафедри соціальних комунікацій, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Порфімович Ольга Леонідівна, д. політ. н., проф., Інститут журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Крісті Рошкі, PhD (комунікація), професор Школи журналістики та масової комунікації ім. Уолтера Кронкайта, Університет штату Арізона, Фінікс, Арізона, Сполучені Штати Америки, є експертом із медіаграмотності

Сидоренко Наталія Миколаївна, д. філол. н., проф., завідувач кафедри історії журналістики, Інститут журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Теремко Василь Іванович, д. н. із соц. ком., проф., завідувач кафедри видавничої справи та редагування, Інститут журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Ткаченко Олена Григорівна, д. філол. н., проф., завідувач кафедри журналістики та філології, Сумський державний університет; Суми, Україна

Тришук Ольга Володимирівна, д. н. із соц. ком., проф., завідувач кафедри видавничої справи та редагування, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Київ, Україна

Фінклер Юрій Едуардович, д. філол. н., проф., Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука; Рівне, Україна

Шевченко Вікторія Едуардівна, д. н. із соц. ком., доц., завідувач кафедри мультимедійних технологій та медіа-дизайну, Інститут журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Київ, Україна

Яненко Ярослав Васильович, к. соціолог. н., доц., кафедра журналістики та філології, Сумський державний університет; Суми, Україна

Editorial Board

Editor-in-Chief:

Volodymyr Rizun, D. Sc. (Philology), Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Associate Editors:

Marianne Barrett, PhD (media), Louise Solheim Professor, Arizona State University, Phoenix, AZ, United States of America

Yurii Havrylets, PhD (Social Communications), Assistant Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Editorial Board:

Anzhelika Dosenko, PhD (Social Communications), Associate Professor, Borys Grinchenko Kyiv University, Ukraine

Dorota Suska, Dr. Habil. (Linguistics), Associate Professor, Jan Dlugosz University in Czestochowa, Poland

Dawn Gilpin, PhD (Mass Media and Communications), Associate Professor, Arizona State University, Phoenix, AZ, United States of America

Alibek Begalinov, PhD (Mass Media and Communications), Senior lecturer at Internationa IT University in Almaty, Kazakhstan

Nico Drok, PhD (Media), President of the European Journalism Training Association, professor of Media & Civil Society at Windesheim University of Applied Sciences in Zwolle, Netherlands

María Grisel Salazar Rebolledo, PhD (public policy), Associate Professor in the journalism program at Centro de Investigación y Docencia Económicas (CIDE) (National Center for Research and Teaching in Economics), Mexico City, Mexico

Luís António Santos, PhD (Communication Sciences), Assistant Professor of journalism at Universidade do Minho, Braga, Portugal

Shailendra Bahadur Singh, PhD (Media), Head of journalism program at the University of the South Pacific, Suva, Fiji

Artem Zakharchenko, PhD (Social Communications), Associate Professor at Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Yurii Bidzilia, PhD (Philology), Professor, Uzhhorod National University, Ukraine

Basil Hamusokwe, Ph.D. (Media), Head of Media and Communication Studies Department at the University of Zambia, Lusaka, Zambia

Executive Secretary:

Tetyana Skotnykova, Cand. Tech. Sci (PhD), Senior Research Fellow, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Актуальні питання масової комунікації, Випуск 27, 2020 р.

веб-сайт журналу: <http://comstudies.org>

Редакційна колегія

Головний редактор:

Володимир Різун, д-р філол. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Заступники головного редактора:

Мерієн Барет, PhD (медіа дослідження), професор, Університет Штату Арізона, м. Фінікс, Сполучені Штати Америки

Юрій Гавриленець, канд. наук із соц.ком., асистент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Редколегія:

Анжеліка Досенко, к. н. із соц. ком., доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна
Дорота Суска, Dr. Habil. (лінгвістика), доц., Університет ім. Яна Длугоша, м. Ченстохова, Польща

Дон Гілпін, PhD (мас-медіа та комунікації), доцент, Університет штату Арізона, м. Фінікс, Сполучені Штати Америки

Алібек Бегалінов, PhD (мас-медіа та комунікації), старший викладач Міжнародного університету інформаційних технологій, м. Алмати, Казахстан

Ніко Дрок, PhD (медіа), президент Європейської асоціації журналістської освіти, лектор медіа та громадянського суспільства в Університеті прикладних наук Віндесхайма, м. Зволле, Нідерланди

Марія Грізель Салазар Ребойєдо, PhD (державна політика), доцент журналістської програми в Національному центрі дослідження та викладання економіки, м. Мехіко, Мексика

Луїс Антоніо Сантос, PhD (комунікаційні науки), асистент журналістики в Університеті Мінью, м. Брага, Португалія

Шайлендра Багадур Сінгх, PhD (медіа), голова відділення журналістики в Південнотихоокеанському Університеті, м. Сува, Фіджі

Артем Захарченко, канд. наук із соц.ком., доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Юрій Бідзіля, д-р наук із соц.ком., проф., Ужгородський національний університет, Україна

Базіл Хамусокве, PhD (комунікаційні науки), завідувач кафедри медіа та комунікаційних студій в Університеті Замбії, м. Лусака, Замбія

Відповідальний секретар:

Тетяна Скотникова, канд. тех. наук, старш. наук. співроб., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Current Issues of Mass Communication, Issue 27 (2020)

Journal homepage: <http://comstudies.org>

Contents

Narrative Features of Television News Layout (On the Material of the Issues of 2013–2020).....	10
Dmytro Telenkov, <i>Taras Shevchenko National University of Kyiv;</i>	
Instrumental Competence of Journalists as One of the Main Educational Results of Their Professional Training.....	21
Oleksii Sytnyk, <i>Taras Shevchenko National University of Kyiv;</i>	
Family Planning Radio Messages Directed at Men and Women in a Developing Society: A Case Study.....	31
Alex Eloho Umuerrri, Ngozi Bibian Okeibunor <i>Benson Idahosa University, Benin City, Edo State, Nigeria;</i>	
Stereotype-Generating Potential of Ukrainian Internet News Headlines for Ukrainian Youth.....	41
Yuliia Priadko, <i>Taras Shevchenko National University of Kyiv;</i>	
Language-Specific Synchronization of Neural Networks in the Human Brain.....	51
Sergii Tukaiev¹, Annemieke Van den Tol³, Volodymyr Rizun², Yurii Havrylets², Mykola Makarchuk¹, Igor Zyma¹, Nastasiia Plakhotnyk¹ ¹ <i>Taras Shevchenko National University of Kyiv, Educational and Scientific Center “The Institute of Biology and Medicine”</i> ² <i>Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of Journalism</i> ³ <i>University of Lincoln, School of Psychology, Lincoln, United Kingdom</i>	

Актуальні питання масової комунікації, Випуск 27, 2020 р.

веб-сайт журналу: <http://comstudies.org>

Зміст

Наративні особливості телевізійної верстки новин (на матеріалі випусків 2013–2020 рр.).....	10
<i>Теленков Д.В.,</i> <i>Київський національний університет імені Тараса Шевченка;</i>	
Інструментальна компетентність журналістів як один із основних освітніх результатів їх професійної підготовки: символічна і комунікаційна функції.....	21
<i>Ситник О.В.,</i> <i>Київський національний університет імені Тараса Шевченка;</i>	
Радіоповідомлення щодо планування сім'ї, спрямовані на чоловіків та жінок у суспільстві, що розвивається: кейс-дослідження	31
<i>Алекс Елохо Умуеррі, Нгозі Бібіан Окейбунор</i> <i>Університет Бенсона Ідахоси, м. Бенін, Штат Едо, Нігерія;</i>	
Стереотипогенерувальний потенціал заголовків українських новинних інтернет-ресурсів для української молоді.....	41
<i>Прядко Ю.С.,</i> <i>Київський національний університет імені Тараса Шевченка;</i>	
Мовно-специфічна синхронізація нейронних мереж у мозку людини.....	51
<i>Тукаєв С.В., Різун В.В., Гаврилець Ю.Д., Макаруч М. Ю., Зима І. Г.,</i> <i>Плахотник Н. В.</i> <i>Київський національний університет імені Тараса Шевченка</i> <i>Ван ден Тол А.</i> <i>Школа психології Університету Лінкольна, м. Лінкольн, Великобританія</i>	

<https://doi.org/10.17721/2312-5160.2020.27.10-20>

UDC 007:654.197:316.658

Narrative Features of Television News Layout (On the Material of the Issues of 2013–2020)

Dmytro Telenkov ^(a)

^(a) *Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv,
36/1 Illienka str., 04119 Kyiv, Ukraine*

* Corresponding author's e-mail address: dmitrytelenkov@gmail.com

ABSTRACT

The study clarifies the narrative features of the TV layout of Ukrainian TV channels in the period 2013-2020. The first stage of the study - 2015-2018, the initial expert survey - 35 interviews with graduates and editors-in-chief of Ukrainian TV channels.

The second stage of the study – 2018-2020, rhetorical analysis of 80 news programs «Podrobyci» («Inter»), «TSN» («1+1»), «Sobytija», «Sjoghodni» («Ukrajina»), «Vikna» («STB»), «Fakty» («ICTV»), «Abzac» («Novyj»), «Novyny» («Pershyj»), «Pidsumky» («Era»), «Chas. Pidsumky dnja» («5 kanal»), «Novyny» («112-Ukrajina»). The third stage of the research is 2020, modeling of TV layout of Ukrainian TV channels, clarification of narrative principles, methods, techniques. Rhetorical analysis and modeling of TV layout were associated with the search for the collected data of the most important topics, compositional schemes, forms of TV stories, etc. (according to the theory of «agenda»). Based on the analysis of the collected and ordered empirical data, standardized approaches in the formation of news releases used by Ukrainian TV channels are revealed – narrative features of news releases as information constructs correlated with social reality. During the research the general scientific methods were also used: analysis and synthesis, comparison, classification: with their help the secondary and primary data were arranged and understood, the results and conclusions were formulated. It was found that the television industry is a sphere of socio-communicative action, a slice of social reality, through which texts are broadcast to the audience, encouraging them to internalize certain ideas, values, to believe in meanings. Because of this, news releases can be interpreted as editorial narratives – plot, dramatic, audiovisual stories about events that happened recently in the life of the country, of the world, of the people. News stories are compiled in accordance with editorial standards, adopted layout model, as well as with typical principles of selection and ranking of topics, ways of presenting information. This encourages us to talk about a special «narrative realism» – an approach in the reflection / construction of the picture of the day. Thus, adequate storytelling is a professional challenge for news channels and a promising research subject in the theory of social communications.

KEYWORDS: TV layout; narrative; modeling; TV news; agenda

УДК 007:654.197:316.658

Наративні особливості телевізійної верстки новин (на матеріалі випусків 2013–2020 рр.)

Теленков Дмитро Владиславович, аспірант кафедри видавничої справи та редагування, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Резюме

У дослідженні з'ясовано наративні особливості телевізійної верстки українських телеканалів у період 2013–2020 рр. Перший етап дослідження – 2015–2018 рр., первинне експертне опитування – 35 інтерв'ю із випусковими та шеф-редакторами українських телеканалів. Другий етап дослідження – 2018–2020 рр., риторичний аналіз 80 новинних випусків програм «Подорожчів» («Інтер»), «ТСН» («1+1»), «События», «Сьогодні» («Україна»), «Вікна» («СТБ»), «Факти» («ICTV»), «Абзац» («Новий»), «Новини» («Перший»), «Підсумки» («Ера»), «Час. Підсумки дня» («5 канал»), «Новини» («112-Україна»). Третій етап дослідження – 2020 р., моделювання телевізійної верстки українських телеканалів, з'ясування наративних принципів, способів, прийомів. Риторичний аналіз та моделювання телеверстки асоціювалися з пошуком у зібраних даних найважливіших тем, композиційних схем, форм телесюжетів тощо (згідно з теорією «порядку денного»). На підставі аналізу зібраних та упорядкованих емпіричних даних виявлено стандартизовані підходи у формуванні новинних випусків, що застосовуються українськими телеканалами – наративні особливості новинних випусків як інформаційних конструктів, співвіднесених із суспільною реальністю. Під час реалізації дослідження також застосовано загальнонаукові методи: аналіз і синтез, порівняння, класифікація: за допомогою них упорядковано та осмислено вторинні та первинні дані, сформульовано результати й висновки. Встановлено, що телевізійна індустрія є сферою соціокомунікаційних дій, зрізом соціальної реальності, через яку транслюються тексти на аудиторії, спонукаючи їх інтеріоризувати певні ідеї, цінності, вірити в сенси. Через це новинні випуски можливо інтерпретувати як редакційні наративи – сюжетні, драматургічно вибудовані, аудіовізуальні оповіді про події, що трапилися нещодавно або щойно в житті країни, світу, людей. Новинні оповіді верстаються відповідно до редакційних стандартів, за прийнятою моделлю верстки, з дотриманням типових принципів відбору та ранжування тем, способів та прийомів представлення інформації. Це спонукає мовити про особливий «наративний реалізм» – підхід у відображенні/конструюванні картини дня. Розповідання адекватних історій є професійним викликом для новинних редакцій телеканалів та перспективним об'єктом досліджень у теорії соціальних комунікацій.

Ключові слова: телевізійна верстка; наратив; моделювання; теленовини; порядок денний

Вступ

Актуальність дослідження. Телебачення – дієвий складник сучасних медіакомунікацій. За різними даними, щодня дивиться телевизор від 74% (Джерела інформації, медіаграмотність і російська пропаганда, 2019) до 86 % українців (Українці дивляться ТБ, не довіряють, не перевіряють, але продовжують дивитися, 2018), причому чи не найбільший рейтинг з усього переглянутого контенту мають новинні випуски (Джерела інформації, медіаграмотність і російська пропаганда, 2019). Тож аудиторія реально потребує оперативної та достовірної інформації про найвагоміші події суспільного життя.

Автор концепції громадської думки В. Ліппман писав: «ЗМІ – це основна зв’язна ланка між подіями у світі та людьми. Вони визначають, як ці події будуть відображені в головах людей» (Lippmann, 1922). Тож те, що довідується аудиторія, апіорі позначене «медійністю» і є продуктом розказування.

Новинна телепрограма – теж наратив: оповідає про картину дня, тижня тощо. Наративи інтегруються в більший інформаційний масив – дискурс.

Новинний випуск зазвичай триває близько 40 хв. і складається з різних форм: інформаційних повідомлень, репортажів, гостьових інтерв’ю тощо. Усі ці компоненти програми стосуються розрізних тем: політика, економіка, соціальна проблематика, культура тощо. Завданням редактора (крім вичитування матеріалів, написаних журналістами) є зверстати ці матеріали – поєднати в цілісну програму, здатну захопити глядача й втримати його увагу. Для цього потрібно володіти технологіями телеверстки на наративному рівні – створення цілісної адекватної картини дня. І це актуальний професійний виклик.

15–20 років тому новинні програми версталися за одним принципом: у центрі була політика, опісля йшли економіка, «соціалка» та культура. Форми були схожими: ведучий зачитував у студії повідомлення, потім трансливали довгі інформаційні сюжети, побудовані переважно хронологічно. Нині це вже не працює, верстка урізноманітнілася: телеканали розширили наративний інструментарій, апробовують новітні підходи в утриманні та розширенні аудиторії. Однак ці фундаментальні трансформації не простежені в теорії соціальних комунікацій.

Дослідження наративного аспекту верстки теленовин має високу актуальність та евристичний потенціал. Водночас існує низка теоретичних і практичних проблем:

Брак теоретичної бази. Вивченню телеверстки присвячені нечисленні праці зарубіжних та українських дослідників. Більшість із цих напрацювань походять із ХХ ст., відповідно викликають радше історичне зацікавлення.

Недооціненість на практиці дискурсивного потенціалу телевізійних новин, наративної суті новинного випуску. На українських телеканалах новинним випускам у цілому та окремим сюжетам зокрема нерідко бракує відповідального відбору суспільно значущих тем, продуманої драматургії, змістової цілісності, зрозумілого бекграунду тощо.

Зниження рівня культури споживання теленовин через недостатньо високий рівень їх виробництва. Не завжди якісно зроблені новини, зорієнтованість на «комерційність» контенту гальмують розвиток культури медіаспоживання, не задають належних стандартів новинарства у медіакulturі загалом.

Попри очевидну актуальність проблематики наративності верстки телевізійних новин, вона досі не обсервувалася в межах академічних студій із теорії та історії соціальних комунікацій, що увиразнює потребу в такому дослідженні.

Мета дослідження – з’ясування наративних особливостей телевізійної верстки новин українських телеканалів у період 2013–2020 рр.

Об’єкт дослідження – верстка інформаційних програм «Подорожчів» («Інтер»), «ТСН» («1+1»), «События», «Сьогодні» («Україна»), «Вікна» («СТБ»), «Факти» («ICTV»), «Аб-

зац» («Новий»), «Новини» («Перший»), «Підсумки» («Ера»), «Час. Підсумки дня» («5 канал»), «Новини» («112-Україна»).

Предмет дослідження – наративні особливості телевізійної верстки, засадничі підходи (принципи, способи, ефірні прийоми) в оповіданні теленовин і створенні картини дня.

Дослідження наративних особливостей телеверстки ґрунтується на положеннях теорії наративу. У 1980-ті рр. розпочався «наративний поворот» у філософських і соціальних науках: різноманітні феномени стали досліджуватися через тексти, які вони інспірують, оповіді про них. У науковий обіг увійшли поняття: наратологія (наукова галузь, учення), наратив (оповідь про певну подію чи події), нарація (процес сповіщення), наратор (творець наративу). Сформувалися різні школи й підходи: діалогічна теорія наративу (М. Бахтін), теорія формалістів (В. Пропп, Б. Ейхенбаум, В. Шкловський), психоаналітичні теорії (Ж. Лакан, З. Фрейд), герменевтичні та феноменологічні теорії (Ж. Пуле, П. Рікер), структуралізм і семіотика (Р. Барт), постструктуралістські та деконструктивістські теорії (Ж. Дерріда).

Один із найвпливовіших дослідників наративу філософ Ж.-Ф. Ліотар наголосив на тому, що наративи завжди пов'язані з авторитетами в суспільстві: «Наративне знання відроджується на Заході як шлях розв'язання проблеми легітимації нових авторитетів. Для того щоб дізнатися ім'я героя, як відповідь у рамках наративної проблематики природно ставити запитання: хто має право вирішувати за суспільство? Хто є суб'єктом, чий припис є нормами, для тих, кого вони зобов'язують?» (Liotar, 1995, р.5–6, 15–38). Легітимація еліт, реалізація влади, комунікаційна ініціатива – нас цікавить реалізація цих вимірів наративності у межах телевізійної верстки новин.

Досліджувати телевізійну верстку в соціокомунікаційному аспекті перспективно, залучаючи концепцію громадської думки В. Ліппмана, теорію «порядку денного» М. Маккомбса і Д. Шоу, розвинуту згодом Е. Роджерсі та Дж. Діарингом (від «agenda setting» до «agenda building»), поняття «охоронців воріт» («gate keepers») К. Левіна, поглиблене Дж. Т. Макнеллі (виокремив проміжних «охоронців») та Е. Бассом (простежив формування новин від моменту збору сирого матеріалу до обробки).

Зокрема, М. Маккомбс і Д. Шоу проаналізували президентську кампанію 1968 р., шукаючи зв'язок між проблемами, які виборці визначили для себе пріоритетними, та проблемами, які порушували засоби масової інформації, – так постала теорія «порядку денного». Згідно з нею, ЗМІ суттєво впливають на громадськість уже самим підбором тем, які вони висвітлюють (McCombs, Stroud, 2014).

Важливо зважати на фундаментальні напрацювання в питаннях критеріїв новин. К. Левін (1947) стверджував, що вздовж каналів комунікації міститься низка «воріт», які долає інформація, перш ніж дійти до аудиторії (Lewin, 1947, р. 145.).

Ю. Вестершталь і Ф. Йогансон (1994) виокремили такі критерії: близькість (географічна, культурна, мовна, геополітична), важливість (зокрема географія інтересів), драматизм, доступність (Федорів, 2004).

Д. Вайт, Дж. Т. Макнеллі, Е. Басс, Й. Галтунг, М. Руге акцентували увагу на таких аспектах, як часовий інтервал (завершеність події до виходу випуску), інтенсивність, або порогове значення (якщо з самого початку подія розвивається дуже стрімко та набирає непередбачуваних обертів), ясність, відчуття невизначеності (якщо всі обставини довкола події не викликають сумнівів), близькість до культурних інтересів аудиторії, відповідність очікуванням (якщо подія збігається з прогнозами – вона буде відібрана з більшою ймовірністю), взаємопов'язаність (логічний зв'язок події з іншими матеріалами випуску), соціокультурні установки глядачів (випускова група, передусім, орієнтується на смаки аудиторії) (White, 1950; McNelly, 1959; Bass, 1969; Galtung & Ruge, 1965).

У теорії соціальних комунікацій досліджувалося творення медіаобразу, картини світу. Розкривають цю проблематику модель Галтунга – Руге, теорія фреймінгу, концепція праймінгу.

Модель Галтунга – Руге (Й. Галтунг і М. Руге, 1965) базується на психології індивідуального сприйняття. Вона демонструє, що відбір інформації за редакційними критеріями призводить до створення структурованого, впорядкованого «медіаобразу» – зображення місць, людей і подій, яке може суттєво відрізнятись від дійсності (Galtung, Ruge, 1965).

Фрейм у новинах – «одиниця представлення знань» (М. Мінський). Реальність «кадрується»: деякі спрямовано виділені аспекти в контексті комунікацій стають більш помітними, що приводить до окреслення конкретних проблем, причиново-наслідкових інтерпретацій, моральних оцінок та/або рекомендацій (Мінський, 1979).

Праймінг – концепція, згідно з якою активація за допомогою медіа однієї думки у споживача інформації може викликати пов'язані з нею думки. Взаємовідносні поняття об'єднуються в певні ментальні структури, внаслідок чого при активації одного поняття активуються й інші, пов'язані з ним, поняття.

Телевізійна верстка, на відміну від класичної верстки друкованої продукції, досліджена в теорії соціальних комунікацій набагато меншою мірою. Відомими є праці «Верстка телевізійної програми» (1967) Р. Борецького, «Випуск тelenовин: головні інструменти верстки» (2004) Т. Федорів, «Технологія тelenовин» (2006) М. Недопитанського. Однак ці праці наразі не стосуються проблематики наративності тelenовин і не дають відповіді про відповідні комунікаційні технології.

Методи

Мета і завдання дослідження зумовлювали послідовне планування етапів реалізації та комплексний підхід до обрання методів.

Перший етап дослідження – 2015–2018 рр., первинне експертне опитування. Організовано 35 інтерв'ю з випусковими та шеф-редакторами українських телеканалів: Дмитро Белянський, Едуард Лозовий (телеканал «Україна»); Олександр Пилипець, Олексій Іванов, Борис Іванов (телеканал «Інтер»); Володимир Горковенко, Орест Ребманн (телеканал «ICTV»); Максим Шиленко, Мар'яна Бухан (канал «1+1»); Михайло Шаманов (телеканал «Новий»); Володимир Лукін, Валерій Тетерятник, Євгенія Калайда (телеканал «ЕРА»); Павло Кужеев (телеканал «112-Україна»), Світлана Коляда (телеканал «Перший»); Володимир Мжельський, Юрій Лисенко, Таїсія Турчин («5 канал») та ін.

Респондентам запропоновано стандартизовану анкету – перелік наперед визначених запитань відкритого типу. Серед питань анкети:

- Як впливає на верстку час виходу випуску новин (ранковий/денний/вечірній/нічний)?
- Якими критеріями керуєтеся під час відбору новин для випуску? (цікавість, актуальність, неординарність, сенсаційність, політична доцільність, суспільна значимість, інше)?
- За якими принципами встановлюєте послідовність сюжетів у випуску новин?
- Які прийоми верстки використовуєте, щоб програма була цілісною та динамічною (чергування сюжетів, БЗ (без звуку) (відеоповідомлень), студійних повідомлень з використанням комп'ютерної графіки, віртуальних студій, прямих включень з місця подій; гість або кілька гостей у студії; чергування цікавих сюжетів (БЗ й інших інформаційних повідомлень) з менш цікавими; анонсування протягом випуску (на початку, в середині та наприкінці програми); інтерактивні опитування; прямі включення з майданчиків програм, які йдуть наступними в ефірі після новин; інше)?
- Як змінювалася верстка новин упродовж останнього десятиліття?
- Як вплинули на верстку новин глобальні потрясіння в Україні (Революція Гідності, анексія Криму, бойові дії на Донбасі тощо)?

Другий етап дослідження – 2018–2020 рр., риторичний аналіз 80 новинних випусків програм «Подорож» («Інтер»), «ТСН» («1+1»), «События», «Сьогодні» («Україна»), «Вікна» («СТБ»), «Факти» («ICTV»), «Абзац» («Новий»), «Новини» («Перший»), «Підсумки» («Ера»), «Час. Підсумки дня» («5 канал»), «Новини» («112-Україна»).

В основі вибірки програм – праймові випуски новин телеканалів «Інтер», «1+1», «Україна», «СТБ», «ICTV», «Новий», «Перший», «Ера», «5 канал», «112-Україна», пов'язані з ключовими подіями 2013–2020 рр., наприклад: підсумкові випуски новин 1 грудня 2013 р. (період Євромайдану, побиття студентів); підсумкові випуски новин 26 січня та 18-20 лютого 2014 р. (період Революції гідності, масові розстріли на Майдані); 20 лютого 2020 р. (протести проти розміщення у населених пунктах евакуйованих громадян України з китайського міста Ухань до селища Нові Санжари на Полтавщині).

Зібрано емпіричний матеріал – дані щодо контенту випусків телепрограм, інструментарію їх формування.

Третій етап дослідження – 2020 р., моделювання телевізійної верстки українських телеканалів, з'ясування наративних принципів, способів, прийомів.

Риторичний аналіз та моделювання телеверстки асоціювалися з пошуком у зібраних даних найважливіших тем, композиційних схем, форм телесюжетів тощо (згідно з теорією «порядку денного»):

- в аналізованих випусках новин виокремлено тематику, форми її представлення, застосовані ефірні прийоми тощо;
- узагальнено спостережені закономірності;
- виявлено основні структурні елементи новинного продукту, зв'язки між елементами – відстежено закономірності тематизування картини дня.

Зібрані дані заносилися в таблицю «Верстка випуску новин телеканалу...» з такими рубриками:

1) *Дата.*

2) *Часова форма випуску:* а) ранковий випуск, б) денний випуск, в) вечірній випуск, г) нічний випуск, г) підсумковий випуск).

3) *Ведучий та студія:* ПІБ, образ ведучого: особливості зовнішності, мовленнєві особливості, особиста привабливість; особливості дизайну студії.

4) *План випуску (Сюжети)*

• Принципи відбору та ранжування тем: а) принципи контекстуальності (національна значимість, світова значимість, баланс внутрішніх та міжнародних новин); б) принципи аудиторної відповідності (тематична відповідність зацікавленням аудиторії, емоційність, сенсаційність, конфліктність ситуації, тяглість осмислення теми, персоналізованість, елітність, інтерактивність; в) медіавиробничі принципи: (форматність, управління аудиторією, зв'язність новинного мовлення, якість новинного продукту, випередження конкурентів, суб'єктивний чинник).

• Способи представлення інформації: а) форми тематизування подій та явищ: політичні новини, економічні новини, новини культури, спортивні новини, погода та ін.; б) часові форми теленовин: ранковий випуск, денний випуск, вечірній випуск, нічний випуск, підсумковий випуск; в) жанрові форми: репортаж, спеціальний репортаж, аналітичний сюжет, огляд, інтерв'ю, коментар, дайджест, візитівка та ін.; г) формати даних: відео, аудіо, друкований текст, статичні та динамічні зображення (фото, графіка та ін.), карти та ін.; д) мовностилістичні особливості: лексичні особливості матеріалів, образність, синтаксис.

• Ефірні прийоми: а) структурно-композиційні прийоми (усне повідомлення (студія), life, No comments, БЗ (без звуку), СНХ (синхрон), студія+СНХ, БЗ+СНХ (або СХ), stand-up, гість (гості) в студії, використання документальних кадрів, передавання слова, шпигель, шапка (заставка), відбивка, відбивка без звуку, рекламна пауза); б) технічні й технологічні прийоми (монтаж, включення по Skype, Zoom, пряме включення, полі-вікна, віртуальна студія, доповнена реальність, комп'ютерна графіка, вікна, що впливають, стилізація кадрів).

На підставі аналізу зібраних та упорядкованих емпіричних даних виявлено стандартизовані підходи у формуванні новинних випусків, що застосовуються українськими телека-

налами – наративні особливості новинних випусків як інформаційних конструктів, співвіднесених із суспільною реальністю.

Під час реалізації дослідження також застосовано загальнонаукові методи: аналіз і синтез, порівняння, класифікація: за допомогою них упорядковано та осмислено вторинні та первинні дані, сформульовано результати й висновки.

Результати та обговорення

Випуски теленовин українських телеканалів «Інтер» («Подобиці»), «1+1» («ТСН»), «Україна» («События», «Сьогодні»), «СТБ» («Вікна»), «ICTV» («Факти»), «Новий» («Абзац»), «Перший» («Новини»), «Ера» («Підсумки»), «5 канал» («Час. Підсумки дня»), «112-Україна» («Новини») є редакційними наративами – *сюжетними, драматургічно вибудованими, аудіовізуальними оповідями про події, що нещодавно або щойно трапилися в житті країни, світу, людей.*

Тематична структура дискурсу теленовин. Новинний випуск – медіапродукт, який представляє тематичний зріз дня, іманентно структуруючи знання й розуміння аудиторії.

У теленовинах макротема – це життя країни, світу, громадян. При цьому картина дня формується на принципах контекстуальності, національної та світової значимості (з перевагою першого принципу), а також балансу внутрішніх і міжнародних новин.

Під час опитування керівник медіапроектів телеканалу «Україна» Дмитро Белянський наголосив, що в підсумкових випусках дня й тижня домінантою верстки виступає суспільна значимість; для «гарячих» новин – гостра актуальність (помітність, резонансність).

Підтемами у новинному випуску є різноманітні конкретні суспільні події та явища. Вони обираються за принципами аудиторної відповідності, серед яких тематична відповідність інтересам аудиторії, емоційність, сенсаційність, конфліктність ситуації, тяглість осмислення теми, персоналізованість, елітність, інтерактивність.

Крім того, випуск повинен мати «емоційний сюжет». Головний редактор «ТСН» каналу «1+1» Максим Шиленко наголосив на важливості зміни настрою в новинному випуску в площині «негатив – позитив». Смерть – життя – соціальне – проблематичне – веселе – яскраве – так він схематично представив будову телевізійної новинної програми «ТСН». «Глядач, – сказав М. Шиленко, – не повинен замислюватися над тим, щоб перемкнути канал».

Втім, у моделі сенсаційної верстки випуску емоційний баланс встановлюється на критично високих реєстрах. Наприклад, ранковий випуск новин програми «Сьогодні» телеканалу «Україна» від 23 листопада 2019 р. з ведучою Мариною Кухар більше нагадував дайджест кримінальної хроніки. Розпочалася програма з інформації у вигляді БЗ про нічну аварію у столиці, потім йшло БЗ про затримання СБУ зловмисника, який, утікаючи, протаранив близько 15 авто, потому – БЗ про пожежу тролейбуса у Львові, далі в ефірі був сюжет з Дніпра про позбавлення батьківських прав родини, яка тримала дітей в жахливих умовах, наступна інформація також стосувалася протиправних дій щодо дитини – у вигляді БЗ розповідалося про розбещення доньки власним батьком у Вінниці. Загалом весь ранковий випуск новин того дня, крім останнього сюжету про притулок для диких тварин у ПАР, мав негативний відтінок, а інформація стосувалася правопорушень або катастроф. Таке емоційне спрямування великою мірою зумовлене трендом емотивності, експресивності, що загалом притаманно сучасній медіакультурі.

Новинні наративи мають відкриті сюжетні структури – переважно непрогнозовані за фіналом історії. Однак новинний випуск наративно є цілісним і структурованим (привітання з аудиторією – анонси – підводки і сюжети – прощання). Наприклад, традиційний денний випуск новин ТСН каналу «1+1». Починається він з короткого анонсу, далі йде привітання ведучої, потому одразу перший матеріал програми (наприклад, БЗ з СНХ по

відео), відтак прощальне слово ведучої Соломії Вітвіцької з анонсом розширеного вечірнього випуску ТСН.

Структурування випуску, організація його цілісної картини дня є технологічним процесом – чиниться із застосуванням ефірних прийомів: структурно-композиційних (усні повідомлення, синхрони, використання документальних кадрів, Stand-up тощо), також технічних і технологічних (монтаж, пряме включення, полі-вікна, віртуальні студії, стилізації кадрів тощо).

Наратори у новинному дискурсі. У новинному випуску завжди йдеться про взаємовідносини «слово ведучого – медіаобраз події»: вербалізуються медіаобрази та візуалізується мова та письмо.

Ведучі (головні наратори) та редакція (друга оповідна інстанція) «організують» повідомлення, надаючи їм форму та структуру, класифікують події в більшому контексті. Їхня роль у творенні та поширенні наративів є конститутивною, проте обмеженою впливом власників, очікуваною реакцією аудиторії, фінансовими можливостями телеканалу тощо. Комунікаційний зв'язок між живим оповідачем (ведучим) та представленими телесюжетами (мікронаративами) зумовлює оповідну специфіку телевізійних новин.

Соціально санкціоноване використання мови породжує тексти – телевізійні сюжети. У них поєднуються вербальне та невербальне як взаємодіючі семіотичні системи. Це відбувається завдяки багатьом способам представлення інформації, починаючи від образу студії та образу ведучого (особливості зовнішності, мовленнєві особливості, особиста привабливість) і закінчуючи форматами даних (відео, аудіо, тексти, статичні та динамічні зображення (графіка, фото, карти)).

Організація часу і простору в новинному наративі. Новинарі узагальнюють події в часі та просторі, адже транслюють їх з різних місць та, за потреби, зі зсувом у часі.

Новинні наративи присвячені минулим подіям. Навіть тоді, коли ведучий новин зв'язується з кореспондентом на місці події в прямому ефірі, щоб дізнатися про поточний її перебіг, йдеться лише про те, що вже сталося; при необхідності кореспондент може мовити про очікувані події. Втім, специфіка теленовин в тому, що подія психологічно сприймається глядачем як «тут і зараз», тож епічний минулий час змінюється на звітний теперішній – так складається враження безперервного відображення реальності.

Компресія часу, зсуви його хронологічного плину часто здійснюються через сюжетну перебудову – «перевернуту піраміду», що задає історії оповідну логіку.

Організація новинного потоку. Телеверстка забезпечує зв'язність та безперервність новинного потоку, при цьому насправді чинить постійні розриви зображеної дійсності – «кадрує» її. Випуски новин як оповіді, що продовжуються, є своєрідними серіалами від різних телеканалів, інтегрованими у національний інформаційний дискурс.

Аналіз контенту 80 новинних випусків обраних телеканалів дав змогу простежити: є теми, про які повідомлялося щодня протягом тривалого періоду і які, таким чином, стали довгостроковими наративами (тема Євромайдану наприкінці 2013 – початку 2014 рр., тема пандемії COVID-19, резонансні вбивства). Інші тривають лише кілька тижнів або днів (ухвалення бюджету Верховною Радою, аварії, катастрофи). Теми тривалих оповідань вважаються важливими та значущими, адже вони подаються як значущі шляхом регулярної присутності у новинних випусках.

Телеверстка стратифікує контент новинного випуску горизонтально та вертикально. У вертикальній стратифікації новина з'являється впродовж дня в різних розширеннях – від стиснутої версії до детальнішої. У горизонтальній стратифікації стискування інформації дає змогу додавати інші сюжети, змінювати загальний план верстки, отже, перебудовувати весь наратив, змінювати ритм інформування. Найбільш виразно це робиться на телеканалах «1+1», ICTV, «Україна», «Інтер».

Інформація, що повторюється впродовж дня в різних випусках, стає важливою, а згадана одноразово – маргіальною. Це формує важливий вимір наративу: шляхом повторен-

ня встановлюється відповідна картина світу, перспектива для аудиторії, підсилюються цінності.

«Наративний реалізм» теленовин. Теленовини претендують на відображення «реального» світу «переказування» подій, про які «слід знати» аудиторії. Це є підвалиною «нарративного реалізму», головною наративною логікою теленовин. При цьому новинний наратив передбачає пріоритет фактів і відокремлення фактів від коментарів; утім, новинний наратив може тяжіти й до аналітичності, внаслідок чого постали жанрово «дифузні» підсумкові випуски новин («Факти тижня з Оксаною Соколовою» каналу ICTV, «Сьогодні. Підсумки» з Олегом Панютою каналу «Україна», «ТСН. Тиждень» з Аллою Мазур каналу «1+1»).

Керівник медіапроектів телеканалу «Україна» Дмитро Белянський наголосив на динамічності телеверстки: неможливо порівнювати верстку новин телеканалу «Україна» до 2009 р. (ще не мовив як загальнонаціональний канал) і зразка 2020 р. – вона змінилася і за принципами, і за способами, і за прийомами. Дмитро Белянський вважає, що на верстку новин істотно вплинули глобальні потрясіння держави (Революція гідності, анексія Криму, бойові дії на Донбасі тощо), оскільки змінилися пропорції: деяким подіям був присвячений весь випуск новин, до чого не завжди була готова аудиторія.

Переформатування «порядку денного» здійснюється через фреймінг та праймінг: відтворена реальність трансформується в медіареальність, яку й пропонують аудиторії як актуальний образ світу, що претендує на справжність.

Висновки

Телевізійна індустрія є сферою соціокомунікаційних дій, зрізом соціальної реальності, через яку транслуються тексти до різних аудиторій, спонукаючи останні інтеріоризувати певні ідеї, цінності, вірити в сенси.

Через це новинні випуски можна інтерпретувати як редакційні наративи – сюжетні, драматургічно вибудовані, аудіовізуальні оповіді про події, що нещодавно або щойно трапилися в житті країни, світу, людей.

Новинні оповіді верстаються відповідно до редакційних стандартів, за прийнятою моделлю верстки, з дотриманням типових принципів відбору та ранжування тем, способів представлення інформації, ефірних прийомів. Таке їх реальне функціонування спонукає мовити про особливий «нарративний реалізм» – підхід у відображенні/конструюванні картини дня.

Наратив новинного випуску має тематичну структуру, яка залежить від часу його виходу (ранковий, денний, вечірній, нічний, підсумковий), типової моделі верстки, що прийнята телеканалом як редакційний стандарт (ієрархічна, стандартна, соціальна, стресова, змішана) і передбачає комплекс принципів відбору та ранжування тем, способів представлення інформації, ефірних прийомів.

Організація різножанрових, різнотематичних сюжетів у випуску як цілісної оповіді є технологічним процесом – здійснюється із застосуванням ефірних прийомів: структурно-композиційних (усні повідомлення, синхрони, використання документальних кадрів, Stand-up тощо), технічних і технологічних (монтаж, пряме включення, полі-вікна, віртуальний студії, стилізації кадрів тощо).

Новинні наративи мають відкриті структури, обернені до актуальних «теперішніх» подій, що породжує безперервне відображення реальності. Крім того, телеверстка стратифікує новини горизонтально та вертикально – стискає та розширює інформацію, змінюючи ритм інформування, акцентуючи одні події й маргіналізуючи інші. Так встановлюється відповідна картина світу, легітимізуються еліти, просуваються певні персоналії, проекти – формується перспектива для аудиторії, підсилюються цінності.

Розповідання адекватних історій є професійним викликом для новинних редакцій телеканалів та перспективним об'єктом досліджень у теорії соціальних комунікацій.

Список використаних джерел

- Bass, A.Z. (1969). Refining the gatekeeper concept. *Journalism Quarterly*, 46(1), 69–72. DOI: 10.1177/107769906904600110.
- Galtung, J. & Ruge, M.H. (1965). The structure of foreign news. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64–90. DOI: 10.1177/002234336500200104.
- Lewin, K. (1947). Frontiers in group dynamics: Concept, method and reality in social science; social equilibria and social change. *Human Relations*, 1(1), 5–41. DOI: 10.1177/001872674700100103.
- Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Macmillan.
- McCombs, M. & Stroud, N. J. (2014). Psychology of Agenda-Setting Effects. Mapping the paths of information processing. *Review of Communication Research*, 2(1), 68–93. DOI: 10.12840/issn.2255-4165.2014.02.01.003.
- McNelly, J. T. (1959). Intermediary communicators in the international flow of news. *Journalism Quarterly*, 36(1), 23–26. DOI: 10.1177/107769905903600103
- White, D.M. (1950). The "Gatekeepers": a case study in the selection of news. *Journalism Quarterly*, 27, 383–390.
- Джерела інформації, медіаграмотність і російська пропаганда: результати всеукраїнського опитування громадської думки. (21.03.2019). ГО «Детектор Медіа». Взято з : <https://detector.media/infospace/article/164308/2019-03-21-dzherela-informatsii-mediagramotnist-i-rosiiska-propaganda-rezultati-vseukrainskogo-opituvannya-gromadskoi-dumki/>.
- Ліотар, Ж.-Ф. (1995). Ситуація постмодерну. *Філософська і Соціологічна Думка*, 5–6, 15–38.
- Минский, М. (1979). Фреймы для представления знаний. Москва: Мир.
- Українці дивляться ТБ, не довіряють, не перевіряють, але продовжують дивитися. Дослідження «Детектора медіа» та КМІС. (28.03.2018). ГО «Детектор Медіа». Взято з: <https://detector.media/infospace/article/136076/2018-03-28-ukrainsi-dyvlyatsya-tb-ne-dovirayut-ne-perevirayut-ale-prodovzhuyut-dyvlyatsya-doslidzhennya-detektora-media-ta-kmis/>.
- Федорів, Т. В. (2004). Випуск теленовін: головні інструменти верстки. *Електронна бібліотека Інституту журналістики*. Взято з <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1259>.

References

- Bass, A.Z. (1969). Refining the gatekeeper concept. *Journalism Quarterly*, 46(1), 69–72. DOI: 10.1177/107769906904600110.
- Dzherela informacii, mediagramotnistj i rosijsjka propaghanda: rezuljtaty vseukrajinsjkogho opytuvannja ghromadsjkoji dumky [Information sources, media literacy and Russian propaganda: Results of opinion poll in Ukraine]. (21.03.2019). Detektor Media. Retrieved from: <https://detector.media/infospace/article/164308/2019-03-21-dzherela-informatsii-mediagramotnist-i-rosiiska-propaganda-rezultati-vseukrainskogo-opituvannya-gromadskoi-dumki/>.
- Fedoriv, T. V. (2004). Vypusk telenovyn: Golovni instrumenty verstky [Main instrument of the layout]. *Institute of Journalism E-library*. Retrieved from: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1259>.

- Galtung, J. & Ruge, M.H. (1965). The structure of foreign news. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64–90. DOI: 10.1177/002234336500200104.
- Lewin, K. (1947). Frontiers in group dynamics: Concept, method and reality in social science; social equilibria and social change. *Human Relations*, 1(1), 5-41. DOI: 10.1177/001872674700100103.
- Liotar, Z.-F. (1995). Sytuatsiya postmodernu [The Postmodern Situation]. *Filosofs'ka i Sotsiologichna Dumka* [Philosophical and Sociological Thought], 5–6, 15–38 [in Ukrainian].
- Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Macmillan.
- McCombs, M. & Stroud, N. J. (2014). Psychology of Agenda-Setting Effects. Mapping the paths of information processing. *Review of Communication Research*, 2(1), 68–93. DOI: 10.12840/issn.2255-4165.2014.02.01.003.
- McNelly, J. T. (1959). Intermediary communicators in the international flow of news. *Journalism Quarterly*, 36(1), 23–26. DOI: 10.1177/107769905903600103
- Minskyj, M. (1979). *Frejmi Dlja Predstavleniya Znanyj* [Frames for representation of the knowledge]. Moscow: Mir [In Russian].
- Ukrajinci dyvljatsja TV, ne dovirjajutj, ne perevirjajutj, ale prodovzhujutj dyvytysja [Ukrainians watch TV, don't trust, don't verify, but still continue watching]. (28.03.2018). *Doslidzhennja «Detektora media» ta KMIS* [A Study by Detektor Media and KMIS]. Retrieved from: <https://detector.media/infospace/article/136076/2018-03-28-ukraintsy-dyvylyatsya-tb-ne-dovirayut-ne-perevirayut-ale-prodovzhuyut-dyvytysya-doslidzhennya-detektora-media-ta-kmis/>.
- White, D.M. (1950). The "Gatekeepers": a case study in the selection of news. *Journalism Quarterly*, 27, 383–390.

Статтю подано до редакції 10.02.2020

Current Issues of Mass Communication, Issue 27 (2020)

Journal homepage: <http://comstudies.org>

<https://doi.org/10.17721/2312-5160.2020.27.21-30>

UDC 007:070.422:342.813

Instrumental Competence of Journalists as One of the Main Educational Results of Their Professional Training

Oleksii Sytnyk *

<https://orcid.org/0000-0002-0853-1442>

PhD in social communications,

Associate Professor

of the Department of Multimedia Technologies and Media Design

Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University

36/1 Yurii Illienko str., Kyiv-119, Ukraine

** Corresponding author's e-mail address: sytnyk@knu.ua*

ABSTRACT

The study provides an analysis of skills required for journalists to use information and communication technologies in professional practice in accordance with modern challenges. The main *objective* of the present article is to substantiate the need to form the journalist's instrumental competence in the professional training framework in the specialty "Journalism" in higher education institutions of Ukraine. *Methodology*: theoretical (abstraction, concretization and generalization of scientific research, pedagogical and professional experience), general (analysis, synthesis, analogy and extrapolation of the analyzed issue to the current state of professional journalism training in Ukraine). *Findings and conclusions*: 1) as a result of the documentary research, the concept of "instrumental competence of a journalist" (ICJ) was revealed; 2) based on the results of the analytic review of scientific sources and educational documents, the relevant components of journalists' instrumental competence (knowledge/skills related to software mastering, digital resources and technologies for creating and disseminating media content) are identified; 3) based on the analysis of educational programs in the specialty "Journalism" in Ukrainian higher education institutions, we postulate the need to revise the principles of blocks formation of disciplines aimed at mastering students' ICJ. Avenues for further research are proposed, in particular, search for mechanisms to maintain a balance between academic knowledge and technological skills in journalism educational programs, which primarily requires the study of positive experiences of modernization of journalism education.

KEYWORDS: journalism professional training; professional competence; instrumental competence; information and communication technologies; journalism.

Інструментальна компетентність журналістів як один із основних освітніх результатів їх професійної підготовки

Ситник Олексій Валерійович, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри мультимедійних технологій і медіа дизайну Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0002-0853-1442>

Резюме

Дослідження присвячено аналізу навичок, необхідних журналістам для використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній практиці відповідно до викликів сучасності. *Мета* – обґрунтувати необхідність формування інструментальної компетентності журналіста в межах професійної підготовки фахівців за спеціальністю «Журналістика» в закладах вищої освіти України. *Методи*: теоретичні (абстрагування, конкретизація та узагальнення наукових пошуків, педагогічного та професійного досвіду), загальні (аналіз, синтез, аналогія та екстраполяція досліджуваного питання на сучасний стан професійної підготовки журналістів в Україні). *Результати*: розкрито поняття «інструментальна компетентність журналіста» (ІКЖ); визначено актуальні відповідно до запитів ринку праці компоненти ІКЖ; на основі аналізу освітніх програм за спеціальністю «Журналістика» в українських закладах вищої освіти аргументовано необхідність перегляду принципів формування блоків дисциплін, спрямованих на оволодіння студентами ІКЖ. Запропоновано напрями подальшого дослідження, зокрема пошук механізмів дотримання балансу між академічними знаннями та технологічними навичками в освітніх програмах з журналістики, що передусім потребує вивчення позитивного досвіду модернізації журналістської освіти.

Ключові слова: професійна підготовка журналістів; професійна компетентність; інструментальна компетентність; інформаційно-комунікаційні технології; журналістика.

Вступ

Трансформація журналістської професії пов'язана, зокрема з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і використанням їх для розв'язання професійних завдань, а також зі змінами у принципах формування інформаційного простору загалом. Це зумовлює необхідність модернізації професійної підготовки журналістів. Невідповідність швидкості реагування закладів вищої освіти щодо змістово-методичної організації професійної підготовки майбутніх фахівців швидкості розвитку технологій може бути однією з причин невідповідності такої підготовки вимогам роботодавців до випускників закладів вищої освіти. Так, за результатами опитування студентів, випускників і роботодавців у межах міжнародного проєкту «Журналістська освіта задля демократії в Україні: розробка стандартів, доброчесність та професіоналізм» (DESTIN), що втілюється програмою ЄС Еразмус+ КА2 (Співробітництво задля інновацій та обміну передовим досвідом. Розвиток потенціалу у вищій освіті), з'ясовано, що працевлаштувавшись, колишні студенти проходять додаткове навчання, щоб отримати практичні техніки та навички, пов'язані з роботою (DESTIN, 2019).

Одним із побажань студентів щодо необхідних змін у сучасній журналістській освіті є потреба у практичних курсах, зокрема для оволодіння навичками роботи із сучасним комп'ютерним забезпеченням (Sirinyok-Dolgaryova & Liubchenko, 2019), що дає змогу сформувати інструментальну компетентність журналістів.

Першим кроком вирішення означеної проблеми може бути науковий аналіз її стану шляхом вивчення відповідних праць та освітніх документів й узагальнення актуального досвіду щодо формування компонентів інструментальної компетентності журналістів відповідно до професійних потреб у сучасних умовах.

Професійна компетентність журналістів є предметом вивчення в дослідженнях В. Башманівського, А. Вегліса (A. Veglis), А. Захарченка, О. Катал (Ö. Çatal), Б. Носової, К. Роял (C. Royal), Я. Фруктової, І. Чемериса, С. Шевчук та ін. науковців. Трансформації журналістської діяльності та пов'язані з ними вимоги до професійної журналістської освіти досліджуються такими організаціями, як Міжнародний центр журналістів (International Center for Journalists), Європейський центр журналістики (European Journalism Centre), Об'єднання репортерів-дослідників та редакторів (Investigative Reporters and Editors Inc.), Європейська обсерваторія журналістики (European Journalism Observatory), Національна рада з підготовки журналістів (National Council for the Training of Journalists), Всесвітня рада з питань журналістської освіти (World Journalism Education Council) та ін. Означені проблеми журналістської освіти і динамічність змін, описаних у дослідженнях згаданих науковців та організацій, зумовлюють необхідність узагальнення актуальних теоретико-практичних положень й екстраполяцію їх на предметне поле професійної підготовки журналістів у закладах вищої освіти України.

Метою статті є обґрунтування на основі результатів аналітичного огляду наукових джерел і освітніх документів необхідності формування інструментальної компетентності журналіста (ІКЖ) під час професійної підготовки фахівців за спеціальністю «Журналістика» в закладах вищої освіти України.

Методи

Представлене у статті дослідження є частиною наукових пошуків, спрямованих на вивчення змін у змістових характеристиках професійної підготовки фахівців медіагалузі в закладах вищої освіти України, спричинених стрімким розвитком сучасного українського та світового медіасередовища. Дослідження здійснювалося в кілька етапів. Перший етап – пошуково-аналітичний – полягав у пошуку праць, які фокусуються на сучасному визначенні актуальних складників професійної компетентності журналістів. Для цього було використано бази даних електронних репозиторіїв (Wiley Online library, ScienceDirect (Elsevier), Інформаційний центр освітніх ресурсів ERIC, SAGE Knowledge Platform, Google Scholar) та онлайн-бібліотек організацій, відповідальних за проведення досліджень (UNESCO, National Council for the Training of Journalists та ін.). Пошук необхідних праць здійснювався із застосуванням відповідних комбінацій ключових слів (наприклад, «професійна компетентність журналіста», «патерни журналістської роботи», «ІКТ-навички журналіста» та ін.), а також із застосуванням методу снігової кулі. На цьому етапі використано такі теоретичні методи: абстрагування – для виокремлення на основі огляду наукової літератури й освітніх документів інструментальної компетентності як складника професійної компетентності журналістів; конкретизація – для деталізованого вивчення і систематизації науково-практичних знань про інструментальну компетентність журналістів. Другий етап – узагальнювальний – полягав в узагальненні поглядів науковців та експертів на проблему модернізації журналістської освіти відповідно до викликів сучасності та виокремленні компонентів ІКЖ, сформованість яких є необхідною умовою для успішної професійної діяльності сучасного журналіста. На цьому етапі застосовано такі загальні методи наукового пошуку: аналіз і синтез – для визначення складників ІКЖ на основі вивчення розгля-

дуваних джерел; аналогія та екстраполяція – для зіставлення поглядів науковців і стейкхолдерів та узагальнення результатів компаративного вивчення їх в аспекті сучасного стану професійної підготовки журналістів в Україні. Подальші етапи дослідження, пов'язані з вивченням і зіставленням уявлень студентів, викладачів і журналістів-практиків щодо компонентів професійної компетентності фахівців медіагалузі, зокрема визначених компонентів ІКЖ, будуть висвітлені в окремих статтях (Hryvko et al., 2020).

Результати

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (Верховна Рада України, 2014), компетентність визначають як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для успішного провадження професійної діяльності.

У Стандарті вищої освіти України за спеціальністю 061 «Журналістика» (Міністерство освіти і науки України, 2019) виокремлено 3 групи компетентностей, якими мають оволодіти здобувачі вищої журналістської освіти – інтегральна, загальні та спеціальні (фахові) компетентності. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій зазначено в переліку загальних компетентностей без подальшого уточнення і деталізації, що зумовлено специфікою аналізованого документа.

Виокремленням автором інструментальної компетентності журналіста в структурі професійної зумовлено: (1) поділом знань на декларативні (теоретичні, фундаментальні) та процедурні (практичні, інструментальні) (Schaap, 2011, р. 22); (2) особливостями сучасного медіапростору, невід'ємною частиною якого є інформаційно-комунікаційні технології як основні інструменти професійної діяльності журналістів. Отже, інструментальну компетентність журналістів визначаємо як сукупність процедурних знань фахівців про наявність та призначення інформаційних програмних засобів, технологій, обладнання, інтернет-інструментів і сервісів, а також вміння використовувати їх можливості у процесі створення та поширення медіапродуктів відповідно до запитів ринку праці.

Аналіз освітніх документів і наукових праць дав змогу з'ясувати необхідність приділення особливої уваги формуванню ІКЖ у процесі професійної підготовки журналістів. Так, у пояснювальній записці Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 061 «Журналістика» зазначено, що мультимедійність сьогодні є «очевидним трендом сучасного журналізму, а також сфери комунікування в цілому», а тому вимоги щодо володіння ІКТ-навичками «стосуються всієї журналістики й видавничої справи, а також інших видів соціальної комунікації» (Міністерство освіти і науки України, 2019, с. 10).

У статті (Zaffar & Shakeel, 2009) стверджується, що ІКТ-навички є ключовими в контексті попиту роботодавців, а тому надання студентам можливості здобути ґрунтовний ІКТ-досвід у процесі здобуття вищої журналістської освіти є викликом для освітян, які мають оперативно реагувати на динамічні зміни в професійній діяльності журналістів, пов'язані з розвитком цифрових технологій (Zaffar & Shakeel, 2009, р.64–65).

У своїй статті А. Берліс (A. Veglis) і А. Помпортіс (A. Pomportis) висвітлюють результати дослідження, що демонструють відсутність знань журналістів у певних сферах ІКТ (Veglis & Pomportis, 2013). За даними дослідження «Журналісти в роботі» («Journalists at Work») (Spilsbury, 2018), проведеного Національною радою з підготовки журналістів (Велика Британія) у 2018 р., 64% опитаних журналістів (N=73000) висловили думку про те, що їм необхідні нові або додаткові навички, щоб бути повністю ефективними (Spilsbury, 2018, р.60). До них 46% респондентів відносять навички медіааналітики в соціальних медіа, 45% – відеомонтаж, 37% – навички роботи в Photoshop, 36% – журналістика даних (Spilsbury, 2018, р.60–61). Така ситуація, на думку Дж. Павлік (J. Pavlik), пов'язана з тим, що розвиток технологій стрімко трансформує журналістику

водночас у 4 сферах: (1) як журналісти роблять свою роботу; (2) зміст новин; (3) структура або організація виробництва новин; (4) відносини між організаціями новин, журналістами та їх численними публікаціями (Pavlik, 2000). У дослідженні М. Спілсбері зафіксовано свідчення журналістів про зміни у способах та інструментах здобування інформації (Spilsbury, 2018, p. 7), а також у вимогах до кваліфікації і професійних навичок фахівців – вони мають бути мультикваліфікованими та вміти працювати з широким спектром медіаплатформ (Spilsbury, 2018, p. 8). О. Катал (Ö. Çatal) аналізує технологічні зміни в журналістській діяльності, що приводять до трансформації професії. Серед них автор виокремлює технологічно зумовлені зміни в робочому процесі; зміни в практиці збору новин; прискорення моделей виробництва контенту; конвергенцію прикладних програм для друку та інтернет-публікації (Çatal, 2017). У зв'язку з дослідженням того, як інтернет-журналістика змінює практику та процес виробництва новин журналістами, автор дійшов висновку, що включення до навчальних програм професійної підготовки журналістів навичок із медіаграмотності і технологічних навичок є однією з вимог сучасності.

С. Догерті (Doherty, 2012), К. Роял (Royal, 2017) та ін. обґрунтовують доцільність впровадження курсів щодо оволодіння майбутніми журналістами ІКТ-навичками. Актуальність цього питання доводить Б. Франклін (B. Franklin), аналізуючи інтелектуальне переосмислення теоретико-методологічних основ журналістики в численних наукових публікаціях, присвячених вивченню фундаментальних зрушень у академічному та науковому полі досліджень журналістської практики в цифрову епоху (Franklin, 2014).

У наукових публікаціях ведуться дискусії щодо навичок, необхідних журналістам для досягнення професійних успіхів у сучасному діджиталізованому медіасередовищі. Різні погляди на це питання аналізують, зокрема, Б. Кріч та А. Мендельсон (Creech & Mendelson, 2015). К. Роял (Royal, 2017) висвітлює дослідження, в якому проаналізовано вимоги до потенційних працівників в оголошеннях роботодавців. У дослідженні виявлено, що третіми найбільш бажаними навичками після попереднього професійного досвіду і навичок письма у списках вимог є інтернет/мультимедіа навички (Royal, 2017, p. 386).

Погляди членів Європейської асоціації з підготовки журналістів (European Journalism Training Association) щодо цього питання узагальнено в Тартуській декларації (Tartu Declaration, 2006; 2013). У цьому документі поміж 10 основних компетентностей журналістів виокремлюється компетентність представляти інформацію в ефективній журналістській формі, що охоплює такі вимоги до підготовки журналіста: готовність використовувати різні типи технік і технологій сторітелінгу, презентувати контент ефективними комбінаціями вербальних, графічних, аудіо- та відеозасобів фіксування інформації, вміння використовувати інформаційні технології для створення журналістського продукту (Tartu Declaration, 2006, 2013).

Якими саме технічними навичками мають оволодіти здобувачі вищої журналістської освіти протягом навчання? Детально ІКТ-навички, необхідні журналістам, визначив А. Вегліс (Veglis, 2013) відповідно до етапів виробництва новин, а саме – збір інформації, верифікація інформації, обробка інформації, представлення та розповсюдження медіапродукту. На кожному з цих етапів журналісти використовують відповідні ІКТ-інструменти, які охоплюють програмні засоби, інтернет-інструменти та сервіси. Навички, необхідні для цього, автор запропонував згрупувати в 5 категорій (Veglis, 2013). Перша охоплює базові навички роботи з ІКТ (робота з пакетом офісних програм та використання основних послуг інтернету). Друга категорія – навички веб-публікації (базові знання HTML та CSS, а також уміння працювати з системами управління контентом – CMS (WordPress, Drupal, Joomla тощо). До третьої категорії було віднесено Web 2.0 навички: створення та поширення контенту за допомогою платформ і технологій (соціальних мереж, блогів, Wikis, соціальні закладки (social bookmarking), RSS). Четверта категорія ІКТ-навичок стосується вебмовлення – створення подкастів і стрімів, п'ята об'єднує

навички журналістики даних, що полягають в опрацюванні великого масиву даних та візуалізації їх.

Дискусійним залишається питання щодо необхідності знання журналістами мов програмування: деякі дослідники вважають достатнім знання основних принципів кодування для продуктивної співпраці з програмістами, інші впевнені, що оволодіння журналістами мовою кодування є необхідним. Аргументуючи таку думку, К. Роял наводить приклад оголошень деяких роботодавців, у яких зазначено, що кандидатура, яка претендує на посаду журналіста, має володіти сучасною мовою програмування (Royal, 2017, р. 386). На думку Д. Гіллмора (D. Gillmor), журналісти мають розуміти базові принципи програмування в умовах реальності, коли «комп'ютерний код дедалі частіше є частиною того, що нас оточує, і послуг, якими ми користуємося» (Gillmor, 2016, р. 816). У зв'язку з цим автор вважає, що у процесі професійної підготовки студенти мають прослухати хоча б короткий курс JavaScript або здобути базові знання для співпраці з програмістами (Gillmor, 2016, р. 816).

Вивчення проаналізованих джерел, а також Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 061 «Журналістика» (Міністерство освіти і науки України, 2019), Паспорту професії «Журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації» (Журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації, 2012), дослідження «Журналісти в роботі» (Journalists at Work survey) (Spilsbury, 2018), Моделі навчальної програми з журналістики (UNESCO, 2007), Тартуської декларації (Tartu Declaration, 2006, 2013) та ін. дало змогу виокремити такі актуальні в умовах сьогодення компоненти інструментальної компетентності журналістів (знання/уміння/навички, які стосуються володіння програмним забезпеченням, цифровими ресурсами і технологіями для створення і поширення медіа контенту): вміння працювати із соцмережами; вміння писати тексти для мобільних пристроїв / інтернету; знання правил безпеки роботи у мережі; вміння використовувати соціальні медіа для дослідження; проведення моніторингу інтернет-видань, друкованих ЗМІ і телебачення; володіння інформаційними панелями, функціоналом соціальних медіа; знання нормативно-правового регулювання інтернет-контенту; здійснення промоушину медійного продукту; знання особливостей мобільної журналістики; навички опрацювання фотографії; вміння редагувати / монтувати відео; володіння програмним забезпеченням Photoshop, Illustrator, InDesign; знання правил та навички проведення відеозйомки; знання теорії інтернету та інтернет-технологій; володіння інструментами CMS (системи управління контентом) Wordpress, Joomla тощо; навички дизайну та верстки сторінки електронних видань; вміння оптимізувати контент до пошукових систем SEO; знання основ і навички веб-дизайну; вміння візуалізувати дані, створювати інфографіку; навички цифрового маркетингу; володіння інструментами розробки веб-сайтів; володіння програмним забезпеченням для аналізу даних; знання мов кодування (HTML, CSS, тощо).

Обговорення

Проведене дослідження документів дає змогу зробити такі основні висновки.

Використання ІКТ в процесі професійної підготовки журналістів зумовлено не лише методичними особливостями організації освітнього процесу, а й вимогами ринку праці до професійної компетентності журналістів. Відповідно до світової наукової думки, володіння інструментальною компетентністю є однією з основних вимог до професійної підготовки випускників закладів вищої освіти за спеціальністю «Журналістика». До її компонентів належать знання про програмні засоби, технології і спеціальне обладнання, інтернет-інструменти та сервіси, необхідні на кожному етапі реалізації професійної діяльності журналістів (від проектування до створення й поширення медіа продукту), а також вміння використовувати їх можливості відповідно до професійних завдань.

Аналіз освітніх програм за спеціальністю «Журналістика» в українських закладах вищої освіти показав, що більшість дисциплін, спрямованих на оволодіння аналізованими ІКТ-навичками, здебільшого виокремлено в спецкурси, часто згруповані в один із вибіркового блоків. Це означає, що за умови вибору всіх таких дисциплін (що неможливо з огляду на певні обмеження) їх сумарний обсяг становитиме не більше 25% кредитів ЄКТС. У цьому аспекті необхідно звернути увагу на Паризьку декларацію (World Journalism Education Council, 2019), укладену Всесвітньою радою з питань журналістської освіти, одним із пунктів якої є необхідність підтримки балансу між академічними знаннями та технологічними навичками журналістського ремесла (World Journalism Education Council, 2019). По-друге, такий принцип компонування навчальних дисциплін ускладнює вибір студентами із пропонованого їм переліку тих, які найбільше відповідають сучасним професійним потребам журналістів (у зв'язку з віднесенням їх до однієї групи вибіркового дисциплін), що може означати необхідність перегляду (вдосконалення) механізму групування як самих дисциплін, так і їх блоків. Підтвердженням висловленої думки є результати опитування студентів за проектом «Журналістська освіта задля демократії в Україні: розробка стандартів, доброчесність і професіоналізм» (DESTIN, 2019): респонденти визначили однією з основних проблем саме організацію вибору дисциплін. У Підсумковому звіті панелі рецензування експертною комісією 20 освітніх програм українських закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку журналістів (DESTIN, 2019), зазначено, що «велика кількість академічних програм так чи інакше обмежує вибір студентів, наприклад, рекомендуючи конкретні дисципліни». Крім цього, під час зазначеного проекту виявлено проблему балансу теоретичних і практикоорієнтованих дисциплін, а також відсутність практичного досвіду викладачів у сучасній технологічно трансформованій медіагалузі, що може бути причиною зниження якості технологічного компонента професійної підготовки (зокрема, сегмента діджитал-журналістики) та відсутністю порозуміння між роботодавцями та освітянами (DESTIN, 2019; Hjelmgren, 2019; Kostiuk & Sirinyok-Dolgaryova, 2019; Sirinyok-Dolgaryova & Liubchenko, 2019). У зв'язку з цим перспективними вважаємо подальші дослідження, спрямовані на пошук механізмів дотримання балансу між академічними знаннями та технологічними (ІКТ) навичками в освітніх програмах з журналістики, що передусім потребує вивчення позитивного досвіду модернізації журналістської освіти.

Список використаних джерел

- Верховна Рада України. (2014). Закон про вищу освіту України. *Відомості Верховної Ради, №37-38, ст.2004*. Ред. від 18.03.2020. Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації. (2012). Паспорт професії. Отримано з http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/zhurnalist_multimediynih_vidan.pdf.
- Міністерство освіти і науки України. (2019). Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 06 Журналістика, спеціальність 061 Журналістика. Отримано з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/061-zhurnalistika-bakalavr.pdf>.
- Стан журналістської освіти на факультетах журналістики в Україні. Результати пілотного дослідження (2016). Спеціальний звіт. К.: «Детектор медіа», 48 с.
- Çatal, Ö. (2017). New Technologies Challenging the Practice of Journalism and The Impact of Education: Case of Northern Cyprus. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*. 13(11), 7463–7472. Retrieved from <https://www.ejmste.com/download/new-technologies-challenging-the-practice-of-journalism-and-the-impact-of-education-case-of-northern-5133.pdf>

- Creech, B., & Mendelson, A. L. (2015). Imagining the Journalist of the Future: Technological Visions of Journalism Education and Newswork. *The Communication Review*. 18:2, 142–165, DOI: 10.1080/10714421.2015.1031998.
- DESTIN (2019). Desk review panel summary report. Summary of the survey of Students and Employers. Retrieved from <http://www.destin-project.info/desk-review-panel-summary-report>
- Doherty, S. (2012). Will the Geeks Inherit the newsroom? Reflections on why Journalists should learn Computer Science. *International Journal of Technology, Knowledge, and Society*. 8, 111–121.
- Franklin, B. (2014). The Future of Journalism. *Journalism Studies*. 15:5, 481-499, DOI: 10.1080/1461670X.2014.930254.
- Gillmor, D. (2016). Towards a New Model for Journalism Education, *Journalism Practice*. 10:7, 815-819, DOI: 10.1080/17512786.2016.1164998.
- Hjelmgren, N. (2019, revised in 2020). FOJO – courses for professional journalists. Materials of DESTIN project. Retrieved from <http://www.destin-project.info/presentations/>
- Hryvko, A., Zhuk, Yu. & Sytnyk O. (2020). Exploring students' views on ICT skills as the components of journalists' professional competence: EDM aspect. *CEUR-WS Conference Proceedings*, 2732. Part V. 20200934, 934–947. Retrieved from: <http://ceur-ws.org/Vol-2732/20200934.pdf>
- Kostiuk, V. & Sirinyok-Dolgaryova, K. (2019, revised in 2020) Challenges for Journalism Education in Ukraine: Quality of Academic Staff. Materials of DESTIN project. Retrieved from <http://www.destin-project.info/presentations/>
- Pavlik, J. (2000). The Impact of Technology on Journalism. *Journalism Studies*, 1:2, 229–237, DOI: 10.1080/14616700050028226.
- Royal, C. (2017). Coding the Curriculum: Journalism Education for the Digital Age. *Global Journalism Education In the 21st Century: Challenges and Innovations*. Edited by Robyn S., the U.S.A.: Goodman & Elanie Steyn Regent Press., 468 p.
- Sirinyok-Dolgaryova, K. & Liubchenko, Yu. (2019). Prospects of change in Ukrainian journalism education according to student-centered approach. *Держава та регіони. Серія «Соціальні комунікації»*. № 2 (38). 119–125.
- Schaap, H. (2011). *Students' Personal Professional Theories in Vocational Education: Developing a Knowledge Base*. Dissertation. 162 p.
- Spilsbury, M. (2018). *Journalists at Work*. Their views on training, recruitment and conditions. Independent research commissioned by the National Council for the Training of Journalists. UK.
- Tartu Declaration (2006, revised in 2013). Retrieved from <https://www.ejta.eu/tartu-declaration>. Дата звернення 15.03.2020.
- UNESCO (2007). *Model curricula for journalism education: UNESCO Series on Journalism education*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000151209?posInSet=1&queryId=350b85b0-ecbe-467d-9a4c-ab9d5c864321>.
- Veglis, A. (2013). Education of journalists on ICTs: Issues and opportunities. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*. 2. 265–279. DOI: 10.1386/ajms.2.2.265_1.
- Veglis, A., & Pomportis, A. (2013). A Journalists in the Age of ICTs: Work Demands and Mass Communication. *Educator*, 69(1), 61–75. DOI: 10.1177/1077695813513766.
- World Journalism Education Council (2019, July 8). *Paris Declaration of Freedom of Journalism Education*. Adopted by the World Journalism Education Council during its plenary session, on July 8th 2019. Retrieved from <https://wjec.net/about/paris-declaration-of-freedom-of-journalism-education/>

Zaffar, Sh., & Shakeel, K. (2009). Usage, Acceptance, Adoption, and Diffusion of Information & Communication Technologies in Higher Education: A Measurement of Critical Factors. *Journal of Information Technology Impact (JITI)*. 9, 63–80.

Надійшла до редакції 24.02.2020

References

- Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine] (2014). Zakon pro vyšchu osvitu Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoji Rady*, #37-38, st.2004. Red. vid 18.03.2020 [Law on Higher Education of Ukraine. *Verkhovna Rada Bulletin*, No. 37-38, p. 2004. Ed. from 03/18/2020]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Žhurnalist mul'tymedijnykh vydan' zasobiv masovoji informaciji. *Pasport profesiji [Journalist of multimedia publications. Passport of the profession]* (2012). Retrieved from http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/zhurnalist_multimediynih_vidan.pdf.
- Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine] (2019). *Standart vyščoji osvity Ukrainy: peršyj (bakalavr's'kyj) riven', haluz' znan' 06 Zhurnalistyka, special'nist' 061 Zhurnalistyka [Higher education standard of Ukraine: first (bachelor) level, field of knowledge 06 Journalism, specialty 061 Journalism]*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/061-zhurnalistika-bakalavr.pdf>
- Çatal, Ö. (2017). New Technologies Challenging the Practice of Journalism and The Impact of Education: Case of Northern Cyprus. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*. 13(11), 7463–7472. Retrieved from <https://www.ejmste.com/download/new-technologies-challenging-the-practice-of-journalism-and-the-impact-of-education-case-of-northern-5133.pdf>
- Creech, B., & Mendelson, A. L. (2015). Imagining the Journalist of the Future: Technological Visions of Journalism Education and Newswork. *The Communication Review*. 18:2, 142–165, DOI: 10.1080/10714421.2015.1031998.
- Doherty, S. (2012). Will the Geeks Inherit the newsroom? Reflections on why Journalists should learn Computer Science. *International Journal of Technology, Knowledge, and Society*. 8, 111–121.
- DESTIN (2019). Desk review panel summary report. Summary of the survey of Students and Employers. Retrieved from <http://www.destin-project.info/desk-review-panel-summary-report>
- Franklin, B. (2014). The Future of Journalism. *Journalism Studies*. 15:5, 481-499, DOI: 10.1080/1461670X.2014.930254.
- Gillmor, D. (2016). Towards a New Model for Journalism Education, *Journalism Practice*. 10:7, 815-819, DOI: 10.1080/17512786.2016.1164998.
- Hjelmgren, N. FOJO – courses for professional journalists. Materials of DESTIN project. Retrieved from <http://www.destin-project.info/presentations/>
- Hryvko, A., Zhuk, Yu. & Sytnyk O. (2020). Exploring students' views on ICT skills as the components of journalists' professional competence: EDM aspect. *CEUR-WS Conference Proceedings*, 2732. Part V. 20200934, 934–947. Retrieved from: <http://ceur-ws.org/Vol-2732/20200934.pdf>
- Kostiuk, V. & Sirinyok-Dolgaryova, K. (2019) Challenges for Journalism Education in Ukraine: Quality of Academic Staff. Materials of DESTIN project. Retrieved from <http://www.destin-project.info/presentations/>
- Pavlik, J. (2000). The Impact of Technology on Journalism. *Journalism Studies*, 1:2, 229-237, DOI: 10.1080/14616700050028226.

- Royal, C. (2017). Coding the Curriculum: Journalism Education for the Digital Age. *Global Journalism Education In the 21st Century: Challenges and Innovations*. Edited by Robyn S., the U.S.A.: Goodman & Elanie Steyn Regent Press., 468 p.
- Sirinyok-Dolgaryova K., Liubchenko Yu. (2019). Prospects of change in Ukrainian journalism education according to student-centered approach. *State and Regions. Series: Social Communications. № 2 (38)*. 119–125.
- Schaap, H. (2011). *Students' Personal Professional Theories in Vocational Education: Developing a Knowledge Base*. Dissertation. 162 p.
- Spilisbury, M. (2018). *Journalists at Work*. Their views on training, recruitment and conditions. Independent research commissioned by the National Council for the Training of Journalists. UK.
- Tartu Declaration (2006, revised in 2013). Retrieved from <https://www.ejta.eu/tartu-declaration>. Дата звернення 15.03.2020.
- UNESCO (2007). *Model curricula for journalism education: UNESCO Series on Journalism education*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000151209?posInSet=1&queryId=350b85b0-ecbe-467d-9a4c-ab9d5c864321>.
- Veglis, A. (2013). Education of journalists on ICTs: Issues and opportunities. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*. 2. 265–279. DOI: 10.1386/ajms.2.2.265_1.
- Veglis, A., & Pomportis, A. (2013). A Journalists in the Age of ICTs: Work Demands and Mass Communication. *Educator*, 69(1), 61–75. DOI: 10.1177/1077695813513766.
- World Journalism Education Council (2019, July 8). *Paris Declaration of Freedom of Journalism Education*. Adopted by the World Journalism Education Council during its plenary session, on July 8th 2019. Retrieved from <https://wjec.net/about/paris-declaration-of-freedom-of-journalism-education/>
- Zaffar, Sh., & Shakeel, K. (2009). Usage, Acceptance, Adoption, and Diffusion of Information & Communication Technologies in Higher Education: A Measurement of Critical Factors. *Journal of Information Technology Impact (JITI)*. 9, 63–80.

Submitted 24.02.2020

Current Issues of Mass Communication, Issue 27 (2020)

Journal homepage: <http://comstudies.org><https://doi.org/10.17721/2312-5160.2020.27.31-40>

UDC 007:654.195:314.335.044(1-773)

Family Planning Radio Messages Directed at Men and Women in a Developing Society: A Case Study**Alex Eloho Umuerr^a, Ngozi Bibian Okeibunor^b**^a*Department Of Mass Communication, Benson Idahosa University, Benin City, Edo State, Nigeria, Associate Professor, PhD*^b*Department Of Mass Communication, Benson Idahosa University, Benin City, Edo State, Nigeria, Lecturer*** Corresponding author's e-mail address: alexungng@yahoo.com***ABSTRACT**

The study examined radio family planning messages with particular reference to the nature of the audience influence on communication content by using a chat program on radio in a developing society. The study adopted content analysis research method with a purposive sampling technique and used a radio script having six items for analyses. Results showed that there were more family planning segments for women than for men and, there were more family planning for drugs/pills and materials/implantation than for injection. In addition, there were side effects in the use of family planning just as there were quite a number of frequently asked questions except for condoms-fiesta/kiss. This paper concludes that radio scripts/messages for family planning programs should accommodate more topics/segments of family planning for men and women, specifically, natural methods should be included. Furthermore, radio family planning messages should focus more on the benefits of family planning and specifically the benefits of contraceptive pill and post pill emergency should be examined. Other formats of programs should be employed in the campaign for family planning messages on radio, and development communicators and content developers of radio family planning scripts should explore more areas to make radio messages more robust.

KEYWORDS: family planning, developing society, development communication, radio family planning messages, audience

Радіоповідомлення щодо планування сім'ї, спрямовані на чоловіків та жінок у суспільстві, що розвивається: кейс-дослідження

*Алекс Елохо Умуеррі, PhD, доцент кафедри масової комунікації в Університеті Бенсона
Ідахоси, м. Бенін, Штат Едо, Нігерія;*

*Нгозі Бібіан Окейбунор, викладач кафедри масової комунікації в Університеті Бенсона
Ідахоси, м. Бенін, Штат Едо, Нігерія*

Резюме

У дослідженні аналізуються радіо повідомлення про планування сім'ї з особливим акцентом на природі впливу цього контенту на аудиторію за допомогою програми радіочату. У дослідженні застосовано метод контент-аналізу та використано радіосценарій, що містить шість пунктів для аналізу. Результати показали, що набагато більше повідомлення про планування сім'ї адресуються жінкам, ніж чоловікам. А також було зафіксовано більше повідомлень про планування сім'ї про ліки та матеріали / імплантації, ніж про ін'єкції. Крім того, мали місце побічні ефекти при розповіданні про планування сім'ї, так само, як і досить багато запитань, за винятком презервативів Fiesta / Kiss. Зроблено висновок, що радіо повідомлення про планування сім'ї повинні містити більше тем для чоловіків та жінок, зокрема, слід включати природні методи планування. Крім того, такі повідомлення на радіо повинні більше на перевагах контрацептивних таблеток та таблеток після надзвичайних ситуацій. Також слід використовувати інші формати програм на радіо.

Ключові слова: планування сім'ї; суспільство, що розвивається; комунікація розвитку; радіо повідомлення про планування сім'ї; аудиторія

Introduction

In the developing world where a family comprising the man and woman could have as many children thus, leading to family planning by individuals, groups and governments globally. We however need to clarify when family planning programs started.

Watson (1977) says that India the first developing country to adopt family planning policy did so in 1952. The lesson from India resulted in the effort put up by D.K. Tyadi, one-time assistant commissioner of family planning some years after India adopted family planning. D.K. Tyadi started an extensive communication and behavior change program that introduced modern method of family planning to hundreds and millions of Indians. He began his work in 1966 when modern contraceptive methods were virtually unknown in rural India by using simple attractive message to overcome age-old communication barriers and greatly increased public awareness of birth control. Following the example of India, the other countries that adopted Family Planning policies were China and Hong Kong in 1956 and Nigeria between 1965 and 1970.

Right from the inception of these policies, the mass media have been involved.

Wakefield, Loken & Hornik (2010, p 1) have said that "mass media campaigns are widely used to expose high proportions of large populations to messages through routine uses of existing

media such as television, radio, and newspapers". Drawn upon these scholars' position it is obvious that the mass media can be agents of development and change in society. It is also an established fact that the mass media have enormous effects on citizens just as they (citizens) also have influence on the media due to a number of reasons. First, audiences have interests, and second, they have preferences. Therefore, in the course of designing programs for citizens these two reasons may affect message content. One of the mass media, radio, is thus a veritable channel in this context.

The problem. Different scholars underscored the importance of radio in different programs (Moemeka 2000, p.147; Levin & Gillespie 1974, p.2). However, Levin & Gillespie (1974, p.9) have specifically noted that family planning campaign programs depend on a number of factors such as understanding the audience, their culture, language, religion, level of education, socio-economic characteristics and importantly demographic characteristics. Therefore, a radio script must take into consideration all or most of these factors. In other words, what goes into a radio family planning program will vary just as the audience will vary when demographic variable of sex, for example, is taken into consideration. The implication is that family planning radio messages directed at men will differ from those directed at women. This is the problem this study sought to examine. The study, therefore, sought to investigate the family planning radio messages which were aired on Radio Nigeria Bronze FM 101.5 (Radio Nigeria) Benin in 2018 and how the variable of sex was used to determine radio family planning messages in the scripts directed at men and women. Bronze FM 101.5 is owned and operated by Federal Radio Corporation of Nigeria (FRCN), the national public radio network and broadcasts a wide variety of contents.

This study's **objective** was to find out if there are differences in family planning radio messages directed at men and women using the DKT International Nigeria script on family planning which was aired on Bronze F.M 101.5 Radio Nigeria Benin in 2018. The program was titled: "Contraceptive Chat with DKT International Nigeria" and each broadcast lasted for 30 minutes.

From the objective above the following research questions were therefore drawn up as guide in this study:

1. What are the different topics/segments of family planning in radio messages?
2. What are the benefits in covering the different family planning in radio messages?
3. What are the side effects in covering different family planning in radio messages?
4. What are the frequently asked questions about the different family planning in radio messages?

Radio and family planning. Within a few years of its emergence, radio metamorphosed from being an object of private concern to a political and development instrument in the hands of government and NGO'S. The popularity of radio is visible because it is everywhere, the motorcycle commercial rider, the farmer, the fisherman, the moving nomad behind his cattle join others in the use of radio. Therefore, radio has a number of qualities that endear it to citizens, and these are: it is cheap, to transmit and receive, it is easy to operate and does not require literacy. Also, radio listening is convenient and its programming is flexible, in addition, radio uses battery, does not require electricity to function and reaches far and wide .

On the other hand, family planning is ensuring that husband and wife have the number of children they can take care of.

Cuca and Pierce (1977) and Huston (1992) agree that in many developing countries family planning programs began as local services offered by voluntary agencies and pioneered by doctors and women's organizations. These non-governmental organizations (NGO's) established the original family planning delivery systems in most countries. Some family planning Associations (FPA'S) became linked as affiliates of the International Planned Parenthood Federation (IPPF). As interest in family planning spread in the 1960's and 1970's, some governments used these early networks of services as foundation upon which to construct national family planning programs. Mauldin and Ross (1991) point out that in most countries

family planning programs that became well established in the 1970's grew stronger during the 1980's. This point should, however, not be overemphasized. In Nigeria, e.g., although the idea is catching on fast, what we have on ground is a mixed acceptance. E.g., early 1992, the Bauchi State National Youth Service Corps (NYSC) health team visited the following local government areas: Gombe, Billiri, Alkaleri, Darazo, Ganjuwa, Bauchi, Basa, Tafawa Balewa, Toro, and Akko where it carried the family planning campaign, according to Anukam (1992, p.24) and concluded that:

There are also a number of reasons for adopting family planning and some of these are: spiritual, Social, emotional, health, economic, and physical.

Aside the fact that these family planning messages are carried out through the mass media, Ross et al (1989, p.48) have observed that: 'radio messages are often particularly effective since radio reaches a wide range of audience in developing countries'. Moemeka (1981, p.33) corroborates this stance by looking at the importance of radio from the Nigerian perspective, thus: 'radio, which is the only medium that reaches every corner of the country...is considered to be the best at this level of our ... development'.

Development communication and family planning. A number of definitions have been advanced on Development Communication. We look at some of these and how they relate to family planning campaigns. Dissayanake, cited in (Moemeka 2000, p. 39) has defined Development Communication as:

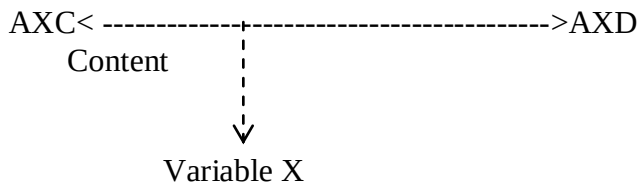
The process of social change which has as its goal the improvement in the quality of life of all or the majority of the people in a given society without doing violence to the natural and cultural environment in which they exist and which seeks to involve the generality of the people as closely as possible in this enterprise, making them the masters of their destiny.

Furthermore, Chattopadhyay & Rao (1995, p. 81) define development Communication as, "a social process designed to seek a common understanding on consensus among all participants of a development initiative". Family planning is an area or sub-field under development communication, therefore, we can say that there is a relationship between the two as family planning communication can or has a lot to benefit from development communication in the areas of communication research, audience analysis, etc.

Methods

The research method applied in this study is content analysis. McQuail (2010, p. 362) provides an insight to content analysis. The basic sequence in applying this method is to choose a population and sample of content, establish a category frame of external referents relevant to the purpose of the enquiry; choose a unit of analysis from the content (this could be a word, a sentence, a sequence (etc)); seek to match the content to the category frame by counting the frequency of the references to relevant items in the category frame, for chosen unit of contents, and express the results as frequency of occurrence of the sought category. Other scholars have also delved into the content analysis technique to include the study of both manifest and latent content of communication (Rife, Lacy, & Fico, 1998; Berelson, 1952; Krippendorff, 2004).

The unit of observation is text-radio script (s). The model is represented this way:

This diagram/ model illustrates the effects of audience on Communication content as this study examined how the nature of the audience affects the content of communication.

Key

A=Source (radio) C=Receiver (Men) D=Receiver (Women)

X=Content Variable (Family Planning Message)

This content analysis approach described the message characteristics of the radio family planning message titled: "Contraceptive Chat With DKT Nigeria" aired on Bronze F M 101.5 Benin (Radio Nigeria) in 2018.

The study examined how the demographic variable of audience (in this sense men and women) affected the content of radio family program, i.e., "Contraceptive Chat with DKT Nigeria" on Bronze 101.5 F.M. in Benin City, Edo State Nigeria.

Population and sample. The population for this study are radio scripts on family planning in Nigeria. The sample was selected from the population and a radio script made up of six items from the program: "Contraceptive Chat with DKT Nigeria" on Bronze F.M 101.5 (see appendix 1). A total of six items in the radio script were analyzed out of which five were addressed to women and one to men. The sampling technique was purposive sampling technique.

Categorisation and operationalization. Main topics/segments of family planning:

1. Pills and Drugs (Oral contraception)
2. Injections: this refers to all injectable contraceptives
3. Material techniques: this include intrauterine device (IUD) and Condom

Benefits of family planning - the positive effects of radio broadcast on family planning.

Side Effects - the negative effects of radio broadcast on family planning.

Frequently Asked Questions - these are effects of radio broadcast culminating in frequently asked questions by citizens on family planning.

Method of analysis. The radio messages were first read through in order to identify the audience to whom they were aimed and were then grouped into two based on their audiences- men and women. Each group was then coded based on the categories. The unit of analysis was the sentence and the phrase. The method of analysis was simple percentage count and description, as this helped widen the scope of choice for family planning methods for men and women in a developing society of Nigeria.

Results

Research Question 1: What are the different topics/segments of family planning covered in radio messages?

From table 1 there are six different family planning topics/Segments. For women we have the Emergency Contraceptive pill-post pill; Daily Contraceptive pill-Levofem; Contraceptive injection-Sayana press; Contraceptive Implants-Levoplant and Implanon NXT; and Intrauterine Device (IUD)-LyDIA IUD. The other contraceptive Condoms- Fiesta/Kiss is for men. However, when grouped into four categories, the topics/segments showed that drugs and pills (Emergency contraceptive pill-post pill, and Daily Contraceptive pill-Levofem) were 33.33% or 2. The second category was Contraceptive Implants-Levoplant and Implanon NXT, and Intrauterine Device (IUD) 33.33% or 2. The third category was injection, contraceptive Injection-Sayana press 16.66% or 1, while the last category is rubber latex condom which is 16.66% or 1.

Research Question 2: What are the benefits in the use of different family planning in radio messages?

Result from table two indicate that contraceptive Injection-Sayana press, and Intrauterine Device (IUD) Lydia IUD each have the highest percentage of 23.52% or 8, followed by contraceptive Implants-Levoplant and Implanon NXT 20.60% or 7, condoms-Fiesta Kiss was 17.66% or 6, Daily Contraceptive pill-Levofem was 14.70% or 5, while Emergency contraceptive pill-post pill did not have any benefit in the script.

Research Question 3: What are the side effects in the use of different family planning in radio messages?

Findings show that daily contraceptive pills-Levofem pill, contraceptive injection- Sayana press, and contraceptive implants-Levoplant and Implanon NXT each had the highest of 23.52 % or 4, followed by Emergency contraceptive pill-postpill 17.64 % or 3, Intrauterine Device (IUD) Lydia IUD 11.80% or 2 and Condoms-Fiesta/Kiss had no side effects.

Research Question 4: What are the frequently asked questions about the different family planning in radio messages?

The result shows that there are more frequently asked questions about emergency contraceptive pill-post pill 25.00% or 7 than any other contraceptive for family planning, followed by Intrauterine Device (IUD)-LyDIA IUD 21.42% or 6, while daily contraceptive pill-Levofem, contraceptive injection-Sayana press and contraceptive implants-Levoplant and Implanon NXT had 5 each or 17.86%, while there were no frequently asked questions about Condoms-Fiesta/kiss.

Discussion

There are six family planning topics/segments used for analysis in this study. The information gleaned from the radio message is that the family planning for men differ from those for women. While women are mostly prone to use drugs, pills, injection and materials, men are restricted to using material rubber alone. This may be due to the fact that by men's nature, drugs, pills and injection may not prevent fertility. It is also observed that for women natural family planning are not included and this may be because they are not considered safe for women in a developing society. Sterilisation is not in any of the topics/segments this may be due to the fact that men and women fear permanent impotence especially in a developing society such as Nigeria. Drugs and pills are often recommended in the radio messages and therefore top the list of family planning followed by Implants and then materials in that order.

Second, there are enormous benefits of radio broadcast of family planning as indicated in the radio messages as a total of thirty four benefits are derived from family planning in the script. Most of these benefits are to be derived from the topics/segment on women. While the highest benefits were from the Intrauterine Device IUD-LYDIA IUD, and contraceptive injection-Sayana press each having eight items, this was followed by contraceptive Implants-Levoplant and Implanon NXT with seven, condoms-Fiesta kiss six, and daily contraceptive pill-Levofem five. The radio message was silent on any benefit concerning emergency contraceptive pill-post pill. One can infer that these benefits we find in the family planning topics/segments may be due to the fact that there is need to inform the audience members of men and women to be aware of the benefits so that they can be attracted to the family planning topics/segments and use them.

Third, in spite of the benefits that are derivable from family planning there are a number of side effects when using them. Thus, a total of seventeen side effects can be gleaned from the radio messages. The highest of these side effects were four each from Daily Contraceptive pills-Levofem pill, contraceptive Injection-Sayana press, and contraceptive implants-Levoplant and Implanon NXT, followed by three side effects from Emergency Contraceptive pill-post pill and two side effects from Intrauterine Device(IUD)Lydia IUD, while Condoms-Fiesta /kiss for men had no side effects. It should be noted that it is important for these side effects to be stated so that

the audiences-men and women can be forewarned about the possible dangers inherent in using such family planning topics/segments.

Four, apart from Condoms-Fiesta/kiss which has twelve variants, none of the other family planning methods has variants. Fifth, from the radio family planning messages there are twenty-eight frequently asked questions (FAQs), with emergency contraceptive pill-post pill presenting the highest of seven, followed by Intrauterine Device (IUD)-LYDIA IUD with six, while Daily Contraceptive pill-Levofem, contraceptive injection-sayana press, and contraceptive implants-Levoplant and Implanon NXT all presented five items each. There were no frequently asked questions for condoms- fiesta/kiss for men. It is very important that these questions are raised so as to enable users of these family planning especially in a developing society to have adequate information about the radio messages.

Conclusions

This study sought to find out whether the audience is affected by media content on family planning in a developing Nigerian society. First, we found that the demographic variable of sex affects the content of communication. As a result, different family planning methods are recommended and applicable for men and women. Besides, there are differences in benefits of family planning, just as there are similarities and differences in the side effects of these family planning segments. Differences also exist in the questions frequently asked about the family planning topics, these differences are the result of differences in the nature of male and female audiences.

To summarize, this study has added and supported the position that communication content is affected by the nature of the female and male audiences. We can recommend that: radio messages on family planning should highlight more topics/segments of family planning for men and women with possible inclusion of natural family planning. To this end, content developers of family planning radio messages should discuss with medical doctors and family planning associations before writing such messages. In addition, radio messages on family planning should emphasize more benefits this phenomenon. Moreover, other forms of programs should be explored for family planning programs on radio, i.e., quizzes, documentaries, and advert campaigns to popularize family planning. Lastly, development communicators and content developers of radio family scripts should explore more areas to make their radio messages more specific and robust.

Acknowledgements

Author expresses appreciation to DKT International Lagos (Nigeria) which provided the radio script for content analysis in this study that enabled completion of this paper.

List of tables

Table 1. Showing the different family planning topics/segments in radio script messages

S/N	TOPICS	WOMEN NO	%	MEN NO	%	TOTAL	%
1.	Emergency Contra- ceptive Pills-Post pill	Yes	1 16.66	NIL		1	16.66
2.	Daily Contraceptive Pills-Levofem	Yes	1 16.66	NIL		1	16.66
3.	Contraceptive injec- tion Sayana press.	Yes	1 16.66	NIL		1	16.66
4.	Contraceptive Im-	Yes	1 16.66	NIL		1	16.66

	plants Levoplant and Implanon NXT			
5.	Intrauterine Device (IUD)-LYDIA IUD	Yes 1 16.66	NIL	1 16.66
6.	Condoms-Fiesta/Kiss	No Nil	Yes 1 16.66	1 16.66
	TOTAL	5	1	6 100

Table 2. Showing the frequencies of benefits using different family planning

S/N	TOPICS	WOMEN NO %	MEN NO %	TOTAL %
1.	Emergency Contra- ceptive Pill-post pill	NIL	NIL	NIL
2.	Daily Contraceptive Pills, Levofem	Yes 5 14.70	NIL	5 14.70
3.	Contraceptive Injec- tion Sayana press.	Yes 8 23.52	NIL	8 23.52
4.	Contraceptive Im- plants Levoplant and Implanon NXT	Yes 7 20.60	NIL	7 20.60
5.	Intrauterine Device (IUD) Lydia IUD	Yes 8 23.52	NIL	8 23.52
6.	Condoms-Fiesta/Kiss	No	Yes 6 17.66	6 17.66
	TOTAL	28	34	100

Table 3. Showing the frequencies of side effects in family planning

S/N	TOPICS	WOMEN NO %	MEN NO %	TOTAL %
1.	Emergency contra- ceptive Pill-Post Pill.	Yes 3 17.64	NIL	3 17.64
2.	Daily Contraceptive pill-Levofem	Yes 4 23.52	NIL	4 23.52
3.	Contraceptive Injec- tion Sayana press	Yes 4 23.52	NIL	4 23.52
4.	Contraceptive Im- plants Levoplant and Implanon NXT	Yes 4 23.52	NIL	4 23.52
5.	Intrauterine Device (IUD) Lydia IUD	Yes 2 11.80	NIL	2 11.80
6.	Condoms-Fiesta/Kiss	No	NIL	NIL

	TOTAL	17	NIL	17 100
--	--------------	-----------	------------	---------------

Table 4. Showing frequencies of frequently asked questions about family planning

S/N	TOPICS	WOMEN NO %	MEN NO %	TOTAL %
1.	Emergency contraceptive Pill-Post Pill.	Yes 7 25.00	NIL	7 25.00
2.	Daily Contraceptive pill-Levofem	Yes 5 17.86	NIL	5 17.86
3.	Contraceptive Injection Sayana press	Yes 5 17.86	NIL	5 17.86
4.	Contraceptive Implants Levoplant and Implanon NXT	Yes 5 17.86	NIL	5 17.86
5.	Intrauterine Device (IUD) Lydia IUD	Yes 6 21.42	NIL	6 21.42
6.	Condoms-Fiesta/Kiss	No	NIL	NIL
	TOTAL	28	NIL	28 100

References

- Adegbola, T, & Obasanjo, J.A. (2013). Demystifying Radio For Community Use'. In A. Ojebode (Ed.) *Community Media For Development And Participation Experiences, Thoughts, and Forethoughts*. (Pp-283-293). Ibadan: John Archers (Publishers) LTD.
- Anukam, K. (1992). Your Health, Our Health' In A. Umuerri, (Ed.) *Bauchi Service*. (Pp. 24-25) Bauchi: Information Unit, National Youth Service Corps (NYSC)
- Berelson, B. (1952) *Content Analysis In Communication Research*. New York: Free Press
- Berlo, D. (1960) *The Process of Communication*. San Francisco: Holt Rinehart and Watson
- Cambridge International Dictionary of English* (2002). Low Price Edition. United Kingdom. Cambridge University Press
- Carpini, M.D. (1995). "Radio's Political Past' Media Studies Journal, Summer Pp. 23-36
- Chat to pad hyay, B N., & Rao, D. U. M (1995) Practising Development Communication: Some Thoughts, *The journal of Development Communication*. Vol.6, No.2. pp.81-88
- Cuca, C. & Pierce, C S (1977) *Experiments in Family Planning: Lesson From the Developing World*. Baltimore: Johns Hopkins University Press
- Daramola, I. (2006). *History and Development of Mass Media in Nigeria*. Lagos: Rothan Press Ltd
- De Fleur, M.L., & Ball-Rokeach, S. (1975) *Theories of Mass Communication* Third Edition. New York: Longman
- Fiske, J. (1982) *Introduction To Communication Studies*. New York: Methuen and Co.
- Infante, D.A., Rancer, A.S., & Womack, D.F. (1990) *Building Communication Theory* iiiii Illinois: Waveland Press Inc

- Huston, P (1992). *Motherhood by Choice: Pioneers in Women's Health and Family Planning*. New York: Feminist Press
- James, S., Ode, I., & Soola, O. (Eds.) (1990) *Introduction To Communication For Business and Organisations*. Ibadan: Spectrum Books Limited
- Krippendorff, K.(2004) *Content Analysis 2nd Ed*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Lam, P. (1977). *East And South Asia: Hong Kong*. In B.W. Watson. (Ed.) *Family Planning In The Developing World*. (Pp. 11-12) New York: The population Council Inc.
- Lasswell, H.D. (1948) 'The Structure and Functions of Communication in Society' In Bryson (Ed.) *The Communication of Ideas*. New York: Holt Rinehart and Winston
- LaZarsfeld, P. F., Berelson, B. & Gaudet, H. (1944) *The People's Choice*. New York: Duell, Sloan and Pearce
- Levin, H. L., & Gillespie, R.W. (1974) *The Use of Radio in Family Planning*. Oklahoma City: World Neighbors Publications
- Mauldin, W.P., Ross, J. (1991). *Family Planning Programs: Efforts And Results, 1982-1989. Studies In Family Planning*. VOL.22. NO.6. Pp. 350-367
- McBride, S. et al (1980). *Many Voices One World*. Ibadan: University Press
- Moemeka, A. A. (2000) *Development Communication in Action: Building Understanding and Creating Participation*. Maryland: University Press of America
- Moemeka, A.A.(1981) *Local Radio Community Education For Development*. Zaria: ABU press LTD
- Mc Quail, D.(2010). *Mass Communication Theory*. London: Sage
- Rife, D., Lacy, S , & Fico, F.G. (1998) *Analysing Media Messages: Using Quantitative Content Analysis In Research*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Ritho, V. (1972) *Family Planning and Radio*. In D. Rawson-Jones, & G. Salkeld (Eds.) *Communicating Family Planning*. London: IPPF press
- Ross, A.J., Rich, M., Molzan, J.P. (1989). *Management Strategies For Family Planning Programs*. New York: Center For Population And Family Health, Columbia University
- Shannon, C. & Weaver, W. (1949) *The Mathematical Theory of Communication*. Urbana: University of Illinois Press
- Smith, M. (1985) *Radio, TV And Cable*. New York: Holt, Rinehart And Winston
- Wakefield, M.A., Loken, B., & Hornik, R.C. (2010). " Use of Mass Media Campaigns to Change Health Behavior" *Lancet* Oct 9, 376 (9748)
- Watson, J. (1991) *What is Communication Studies?* New York: Arnold
- Watson, B.W. (1977) *A Historical Overview*. In B.W. Watson (Ed.) *Family Planning in The Developing World*. (pp.1-10) New York: The population Council Inc

Submitted 11.03.2020

Current Issues of Mass Communication, Issue 27 (2020)

Journal homepage: <http://comstudies.org>

<https://doi.org/10.17721/2312-5160.2020.27.41-50>

UDC 007:004.738.5(047):316.622

Stereotype-Generating Potential of Ukrainian News Internet Resources Headlines for Ukrainian Youth

Yuliia Priadko

*PhD-student at Department of Social Communications
Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv,
36/1 Illienka str., 04119 Kyiv, Ukraine,*

Corresponding author's e-mail address: yuliyaspriad@gmail.com

ABSTRACT

Main objective of the study: to identify the facts of conscious or unconscious assistance in the formation of new stereotypes and supporting active stereotypes against different social groups, for instance, drug addicts, former prisoners, Romani people and sexual minorities, among Ukrainian youth in the headlines of leading domestic news Internet resources.

Methodology: documentary data analysis method was used to: a) characterize modern youth as a specific group of mass media audiences; b) further interpretation of data on young Ukrainians' fears, preferences, expectations, values, etc. By the help of content analysis method, the potentially stereotypical markers in the titles of the analyzed Internet resources were identified and described.

Results and conclusions: while making current study we relied both on open data about society and about young people, and based on this data Ukrainian high school pupils and students' stereotypes about several social groups, including drug addicts, Roma, former prisoners and members of sexual minorities were logically identified.

Content analysis based on the method of continuous sampling of RBC.ua, Ukrainian Pravda and UNIAN resources' headlines of the first three weeks of May 2020 partly confirmed the hypothesis that Ukrainian online news mass media are able to generate and maintain their audience stereotypes, by the help of exceptional publishing news about these social groups. In general, we assessed the stereotype-generating potential of the studied media as negative. This is primarily because of following journalistic standards in the process of writing news reports extremely accurately.

Significance: this research is significant for Ukrainian scientific thought because the author firstly proposed assessing the stereotype-generating potential of media texts algorithm.

KEYWORDS: stereotype, stereotype-generating potential, headline, news website, youth

Стереотипогенерувальний потенціал заголовків українських новинних інтернет-ресурсів для української молоді

Прядко Юлія Сергіївна, аспірант кафедри соціальних комунікацій, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Резюме

Мета дослідження: виявити факти свідомого чи неусвідомленого сприяння формуванню нових стереотипів і підтримки активних щодо соціальних груп наркозалежних, колишніх ув'язнених, ромів та сексуальних меншин у середовищі української молоді заголовками новин провідних вітчизняних новинних інтернет-ресурсів. *Методи:* інтерпретацію документальних даних було застосовано задля: а) характеристики сучасної молоді як специфічної групи аудиторії ЗМІ; б) подальшого тлумачення даних щодо страхів, вподобань, очікувань, цінностей тощо молодих українців; контент-аналіз дав змогу виявити в заголовках аналізованих інтернет-ресурсів потенційно стереотипотворні маркери та описати їх. *Результати та висновки:* у ході дослідження шляхом аналізу контенту ресурсів РБК.ua, Українська правда та УНІАН було частково підтверджено гіпотезу, ніби українські новинні інтернет-ЗМІ здатні генерувати та підтримувати стереотипи у своїй аудиторії, але винятково самим лише фактом публікації новин про соціальні групи, які виступають об'єктом у процесі стереотипотворення. Пропоноване дослідження значуще для української наукової думки тим, що у ньому вперше запропоновано алгоритм оцінки стереотипогенерувального потенціалу медійних текстів.

Ключові слова: стереотип, стереотипогенерувальний потенціал, заголовок, новинний сайт, молодь.

Вступ

Для сучасної української молоді (під «молоддю» в цій статті ми маємо на увазі громадян у віковому діапазоні 15-23 років, тобто учнів старшого шкільного віку (10-11 класи), а також студентів усіх курсів вищих навчальних закладів), так званого покоління Z, характерний відхід від паперових джерел інформації на користь цифрових (книг, газет, журналів, коміксів тощо). Цю тезу підтверджують соціологи: так, згідно з даними національного звіту за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 27% українських учнів та студентів надають перевагу читанню з цифрових носіїв (з електронної книги, планшета, смартфона, комп'ютера), ще майже стільки ж (27,2%) відповіли, що користуються паперовими та електронними носіями однаково часто.

Водночас це ж дослідження свідчить, що 37% молоді читають новини онлайн кілька разів на день, ще 26% – по кілька разів на тиждень, і 18% – кілька разів на місяць (Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018, 2019, с. 99). Тож загалом гаджетами для отримання новин користуються 81% учнів та студентів проти 19%, які новини в інтернеті – не читають. Подібні результати й іншого масштабного дослідження «Українське покоління Z: цінності та орієнтири», проведеного соціологічною компанією GfK Ukraine на замовлення Центру «Нова Європа» за підтримки Фонду ім. Фрідріха Еберта у 2017-му році. Вони свідчать, що 87% молодих українців використовують інтернет, щоб прочитати новини. Для порівняння, у Сполучених Штатах цей показник значно менший: згідно з результатами опитування «Онлайнові покоління» центру «Pew

Research Center Internet & American Life Project» (Generations Online, 2019), 63% підлітків (у віці 12-17 років) використовують мережу, щоб читати новини.

У будь-якому разі з усіх цих даних можемо зробити два ключових висновки з різними акцентами: 1) абсолютна більшість української молоді дізнаються новини саме з інтернету; 2) та абсолютна більшість українських учнів та студентів користуються гаджетом саме для того, щоб дізнаватися новини.

Показово при цьому, що, як зазначає британська дослідниця Хлоя Комбі, покоління Z «радіше споживає новини, а не читає їх». Адже нині, існуючи у світі звукових фрагментів та заголовків, споживач інформації думає, що прочитати заголовок досить, щоб зрозуміти увесь матеріал. І саме для молодіжної аудиторії медіа це несе особливу небезпеку – ці користувачі клацають на емоційні, захопливі та гіперболізовані заголовки (MediaSapiens, 2018), залишаючи поза увагою зміст тексту, що криється під гучними назвами.

Отже, **мета** цієї статті полягає у виявленні стереотипогенерувального потенціалу заголовків ключових українських новинних інтернет-ресурсів. Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) спираючись на результати вторинних соціологічних опитувань, охарактеризувати українську молодь як окремий сегмент аудиторії ЗМІ; 2) дати визначення поняттю «стереотип» з боку різних наукових підходів; 3) на основі даних вже проведених соціологічних досліджень щодо поведінкових орієнтацій сучасної української молоді, змодельовати стереотипи аналізованої вікової групи, зокрема, і щодо інших соціальних груп; 4) виявити факти сприяння формуванню нових і підтримки наявних стереотипів щодо соціальних груп наркозалежних, колишніх ув'язнених, ромів та сексуальних меншин у середовищі української молоді заголовками найбільш відвідуваних в Україні новинних сайтів; 5) оцінити стереотипогенерувальний потенціал цих заголовків.

Методи

У ході дослідження було застосовано кілька загальнонаукових наукових методів. Зокрема, такий теоретичний метод як інтерпретація документальних даних (йдеться про інтерпретацію результатів соціологічних опитувань щодо поведінкових орієнтацій вітчизняної молоді – авт.) дав змогу охарактеризувати сучасну українську молодь як специфічну групу аудиторії ЗМІ, яка частіше за інші вікові групи використовує гаджети для отримання інформації про зовнішній світ – і новин у тому числі; і яка схильна «клікати» новини радше за заголовками, аніж за змістом.

Цей же метод ми використали для формування уявлень щодо страхів, вподобань, очікувань і цінностей молодих українців. А вже ці дані – теж, відповідно, з їх подальшою інтерпретацією – дозволили визначити категорії потенційно стереотипотворних маркерів для подальшого застосування емпіричного методу наукових досліджень – контент-аналізу, у нашому випадку – аналізу заголовків досліджуваних інтернет-ресурсів: РБК.ua, Української правди та УНІАН.

Метою цього аналізу було виявлення фактів того, що дані ресурси своїми заголовками сприяють формуванню нових і підтримці активних стереотипів у середовищі української молоді щодо чотирьох соціальних груп: наркозалежних, колишніх ув'язнених, ромів та сексуальних меншин. Аналіз проводився на основі суцільної вибірки: тобто ми аналізували кожний заголовок на визначених інтернет-ресурсах. Але в той же час ми встановили хронологічні межі для досліджуваних об'єктів аналізу контенту – вони складають три тижні: з 1 травня 2020-го року до 21 травня 2020-го року включно. Відтак у середньому було опрацьовано близько 7,5 тисяч заголовків.

Обробка проводилася за таким принципом: спочатку ми окреслили одиниці аналізу – слова, які ми визначили як маркери пошуку. Наприклад, наркозалежні – наркомани – наркотики – наркоторговець (-ці) – нарколабораторія тощо; до цього ж списку долучили назви наркотичних речовин: амфетамін, кокаїн тощо; ув'язнені – в'язні – політв'язні – під вар-

тою/під арештом – СІЗО – арештований – засуджений тощо; роми – ромська національність – цигани; сексменшини – гей (-ї)/лесбійка (-и) – ЛГБТ – ЛГБТ-спільнота – гомосексуаліст (-и; -ізм) тощо.

За результатами пошуку всі заголовки ми розділили за знаками стереотипогенерувального потенціалу: «+» – якщо повідомлення здатне створити новий або підтримує активний стереотип про певну соціальну групу. Як саме? – використанням у ньому суджень, емоційно забарвленої лексики, формулюванням речення або й самим фактом публікації новини; «0» – коли заголовок нейтральний з точки зору стереотипотворення – подається як факт, позбавлений будь-яких оцінок суджень; «-» – у разі, якщо формулювання або сама новина може сприяти зміні емотивного знаку стереотипу (з негативного на позитивний), або й взагалі його ліквідації.

Завдяки обробці кількісних даних (представленій у вигляді трьох таблиць – відповідно до кількості аналізованих інтернет-ресурсів – авт.) вдалося: 1) або спростувати факт наявності стереотипогенерувального потенціалу заголовків аналізованого ресурсу; 2) або підтвердити факт наявності стереотипогенерувального потенціалу заголовків аналізованого ресурсу – і оцінити його.

Результати й обговорення

Мотив виробників новинних матеріалів та власників онлайн-медіа у ситуації, коли вони свідомо публікують на сайтах заголовки, що привертають увагу читачів специфічними логіко-лінгвістичними конструкціями, доволі зрозумілий: адже упізнаваність, а, отже, й успішність інтернет-ресурсів – у першу чергу комерційна – прямо пропорційно залежить від частоти відвідуваності сайту, кількості щоденних переглядів тієї чи іншої сторінки та кількості унікальних користувачів: чим більше охоплення аудиторії – тим популярніший сайт і, відповідно, тим більший інтерес він викликає у рекламодавців; від цього зростає вартість реклами, а отже – і прибутки медіа. І в нинішніх умовах загостреної конкуренції, одним з найефективніших – а може навіть і єдиним – способом залучення дедалі більшої кількості користувачів до свого ресурсу, є емотивні, акцентуалізовані заголовки. Адже саме заголовкам новинних повідомлень відведена важлива роль «айстопера», оскільки час, проведений користувачем на сайті певного ЗМІ, залежить від того, чи зацікавили його заголовки останніх новин (Тонкіх, 2017, с. 75). Але почасти журналісти не відчують грані між емоційністю та маніпуляцією; включають у свої формулювання умисні або неусвідомлені перебільшення; інформацію, якої читач врешті так і не знайде у самому тексті новини; підіграють стереотипним уявленням аудиторії про різні соціальні групи. Саме останній технології і присвячене дане дослідження.

Тож як це працює? Справа у тому, що кожна людина за своєю природою схильна до стереотипізації будь-яких об'єктів дійсності. І цьому – кілька причин. По-перше, стереотипи за своєю природою покликані спростувати отриману індивідом інформацію і скорочувати час на розуміння і аналіз свідомістю елементів навколишнього світу, з якими вона стикається. Зрозуміло, що наш розум обирає цей шлях як найпростіший, коли на мислення необхідно витратити мінімум зусиль. Адже в інакшому випадку кожний новий набутий досвід нам довелося б сприймати і аналізувати по-новому, що значно ускладнило б і сповільнило процес прийняття рішень – на індивідуальному рівні, і еволюційний процес – на масовому. Так інтерпретує стереотипи когнітивний підхід.

З іншого ж боку, стереотипи є результатом розвитку суспільства і дослідники наголошують, що вони – невід'ємна складова нашого соціального буття, а, отже, засвоюються членами певних соціальних груп ще у ранньому дитинстві, коли в дітей при цьому ще навіть немає сформованих на власному життєвому досвіді уявлень про стереотипізовану групу (Блинова, 2006, с. 69). Отримуємо їх ми від батьків, однолітків, із мультфільмів, телепрограм тощо. Такий підхід близький для соціологів.

Натомість у медійному середовищі стереотип відіграє роль передавача знань в процесі комунікації. Як пише дослідниця М.Бутиріна (вона першою у вітчизняній науці застосувала до вивчення процесу стереотипотворення метатеоретичний підхід), «стереотипи є комунікаційно організованими уявленнями, які утворюються внаслідок неточної, гнучкої категоризації соціуму засобами масової комунікації», а «упорядкування стереотипів у масовій свідомості призводить до виникнення певної картини світу, яка є системним медіа-ефектом» (Бутиріна, 2010, с. 14).

Цікавий для нашого дослідження також той факт, що індивід схильний шукати в навколишньому світі підтвердження вже наявних у власній свідомості стереотипів. Це необхідно людині, щоб почуватися: а) захищеною (захисна функція стереотипу), адже якщо всі явища, події та поведінка інших людей будуть для нас передбачувані, то в таких умовах досить легко почуватися впевнено; б) інтегрованою у свою соціальну групу (функція соціалізації): існую я, моє «Я» належить до моєї групи («Ми»), всі інші – невідомі, чужі («Вони»). У випадку, якщо інтереси «Я» не збігаються з інтересами групи «Ми», руйнуються цінності, переконання, традиції, розвінчуються стереотипи, притаманні певній групі, – індивід ризикує залишитися самотнім. Тому психіка всіляко уникає таких колізій, усіма способами підтримуючи встановлену ціннісну рівновагу.

Звідси – і наша природна тяга до сприйняття потенційно стереотипогенерувальних медійних текстів. Адже вони простіші з погляду когнітивістики. І цим – хоч і не завжди усвідомлено – вміло користуються комуніканти. У нашому випадку – це автори новин вітчизняних інтернет-видань. Ми вирішили звернути увагу на три ресурси: ті, що мають найширшу аудиторію. Згідно з даними Kantar CMeter, найбільш відвідуваними новинними ресурсами у квітні 2020-го року стали: РБК.ua, Українська правда та УНІАН (Kantar CMeter, 2020). Вони увійшли у ТОП-25 найпопулярніших сайтів серед українських користувачів.

– , які – за нашою попередньою гіпотезою – ресурси медіа можуть генерувати або підтримувати. В Україні протягом останніх років не було проведено жодного масштабного загальнонаціонального соціологічного опитування молоді (чи то підлітків, школярів, студентів тощо), яке б дослідило, які ця група громадян має стереотипи і чим ці стереотипи зумовлені. Проте існує низка досліджень, які дають нам досить повну картину уявлень про цю категорію українців: наприклад, про їхні страхи, тривоги, турботи, бажання, цілі, очікування, цінності та орієнтації. На цій основі шляхом логічних умовиводів ми можемо дистилювати певні ключові характеристики групи і зробити їх стрижнем формулювання передбачуваних стереотипних уявлень молоді.

Розглянемо цю пропозицію на конкретних прикладах. За основу для подальших висновків ми беремо вже згадане раніше дослідження «Українське покоління Z: цінності та орієнтири», у ньому взяло участь 2 000 респондентів. Згідно з ним, головною турботою сучасних молодих українців є заробіток; рівень заробітної плати є головним критерієм при виборі місця роботи для 96% опитаних; а кожному п'ятому грошей вистачає тільки на комірне та їжу. Відтак, можемо зробити висновок, що у молоді існують стереотипи, ніби гроші – гарантують щасливе життя, а Україна – бідна держава. Це ж опитування свідчить, що молодь захоплюється Євросоюзом і абсолютна більшість громадян вікової категорії 14-29 років (60%) прагнуть вступу до ЄС. Ключову роль у формуванні таких поглядів ймовірно відіграє стереотип про те, що Європа – є гарантом гідного життя. Не можемо оминати увагою і гендерні стереотипи (жінка – берегиня, чоловік – добувач), які, вочевидь, стали підґрунтям для переконань, ніби основна роль у стосунках належить чоловіку як ініціатору шлюбу або що майбутнє жінки обов'язково має бути пов'язане зі шлюбом та дітьми (так вважають 86% респондентів). Дане дослідження також показує, що українська молодь найменш толерантна до наркозалежних, колишніх ув'язнених, ромів та сексуальних меншин. Саме з цими групами, вочевидь, і пов'язано найбільше стереотипів. Наприк-

лад, наркозалежні і наркотики часто асоціюються зі звиканням (із негативним емоційним забарвленням), з гріхом, забуттям, страхом; в'язні і в'язниця – із залежністю, темрявою, але водночас – і зі звільненням; роми – з бідністю, брехнею, обманом, ворожінням (Мартінек, 2007, с. 110, 243, 84, 435). І ми будемо шукати підтвердження чи спростування факту продукування чи підтримання стереотипних уявлень відібраними новинними сайтами саме про ці соціальні групи.

Першим – зважаючи на перше місце у рейтингу найбільш відвідуваних новинних сайтів – ми розглядали РБК.ua. Нижче у Таблиці 1 подано кількість повідомлень РБК.ua, що відповідали пошуку, і дано оцінку їхньому стереотипогенерувальному потенціалу.

Таблиця 1. Стереотипогенерувальний потенціал повідомлень РБК.ua

РБК.ua	Наркозалежні	Ув'язнені	Роми	Сексменшини
+	3	5		
0	2	18		
-		6	1	

Отже, вплинути на процес формування стереотипного бачення групи наркозалежних можуть повідомлення, типу: «Комітет Ради відхилив закон про регулярне проходження нардепами наркоконтролю», «У Львівській області силовики викрили прикордонника на збуті наркотиків», «У Львові затримали патрульного, який виготовляв амфетамін» – всі ці заголовки пов'язані визначенням у них потенційних агентів наркообігу – народні депутати, прикордонники, поліцейські. Це може підтримати або сформувати стереотипи, ніби «всі вони (народні депутати, наприклад – авт.) там (у Верховній Раді – авт.) – наркомани» і т.д. До нейтральних при цьому ми віднесли заголовки «СБУ присікла спробу ввезення в Україну партії наркотиків на 200 млн гривень», «У Київській області ліквідували нарколабораторію».

Найбільше ж на цьому ресурсі було виявлено заголовків із маркерами асоціативного ряду «ув'язнений». Переважно вони – нейтральні: «Трампу подумує повернути засудженого экс-радника в Білий дім», «У МЗС закликали посилити тиск на РФ для звільнення кримських журналістів», «Фігурантів білогірської "справи Хізб ут-Тахрір" етапували до Росії з Криму», «Вбивство сина Соболева: суд залишив під вартою одного з підозрюваних», «"Суд" Криму залишив активіста Приходька під вартою», «В Ужгороді арештували підозрюваного у розтраті чиновника міськради», «Омбудсмен повідомила кількість хворих COVID-19 в українських в'язницях», «Суд залишив під вартою підозрюваного у вбивстві Окуєвої», «Інформаторку бойовиків "ЛНР" засудили в Україні на 5 років», «В Одесі взяли під варту членів однієї з ОЗУ», «Апеляційний суд залишив Кожару під вартою», «Суд залишив під вартою підозрюваного у викраденні Луценка і Вербицького», «Командира відділення та кулеметника бойовиків ув'язнили на 8 років», «Фігуранта "справи Хізб ут-Тахрір" Алієва етапували до Таганрогу», «Іран засудив до 6 років ув'язнення французького академіка за змову», «Підозрюваних у хабарництві посадовців Одеської митниці заарештували», «У Черкасах водій отримав три роки в'язниці за наїзд на дитину».

Потенційно вплинути на формування стереотипів щодо ув'язнених осіб можуть повідомлення, як-от: «Кримінального авторитета, який втік після суду, затримали в Кривому Розі», «Звільненого в рамках останнього обміну відправили до СІЗО» – може сформуватися думка, ніби усі раніше засуджені – вчиняють злочини повторно; «Мін'юст планує виводити СІЗО за межі міст» – з самого формулювання випливає, ніби ув'язнені – настільки небезпечні, що навіть будівлю, де вони відбувають покарання, необхідно тримати подалі від населених пунктів, хоча насправді у самій новині йдеться про необхідність перенесення СІЗО за межі міст через високу ціну за оренду приміщень; «Комітет Ради підтримує амністію понад 3 тисяч ув'язнених через корона вірус»; «Лук'янівське СІЗО в

Києві відкрило платні камери» – останнє може підіграти стереотип, ніби арештовані/ув'язненні у місцях відбування покарання чи тимчасового тримання «нічого не роблять, живуть, як у Бога за пазухою, їх там годують за державний кошт» тощо, хоча насправді на такий крок уряд пішов задля боротьби із корупцією у пенітенціарних установах.

Водночас як від'ємний ми оцінили стереотипогенерувальний потенціал таких заголовків: «Звільнені в ході обміну полоненими пройшли обсервацію, тести негативні» – спростовує стереотип про те, що у в'язницях люди стають носіями небезпечних захворювань; «Прокуратура відкрила справу за фактом побиття підозрюваних у Кропивницькому СІЗО», «ДБР розшукує винних у побитті ув'язнених у Кропивницькому СІЗО», «Поліцейському повідомили про підозру через побиття затриманого в Херсоні» – ця інформація викликає почуття жалю і співчуття, а, отже, й не здатна підігрівати або формувати негативне стереотипне ставлення до групи; «В українського політв'язня в РФ підозра на коронавірус, - Денісова», «Політв'язня Дудку перевели з медчастини до колонії, попри його нестабільний стан».

І групі ромів на сайті РБК.ua за перші три тижні травня було відведено одне повідомлення із заголовком «Поліція почала розслідування нападу на ромів у Києві». Йому ми також надали від'ємний стереотипогенерувальний потенціал за аналогією із новинами про побитих в'язнів.

Примітно, що на Українській правді (Таблиця 2) ми виявили значно менше заголовків, які відповідали критеріям нашого пошуку, ніж на РБК.ua та УНІАН. Можливо, це пов'язано зі специфікою аналізованих ресурсів: Українська правда, на відміну від інших, є незалежним *суспільно-політичним виданням*, в той час як РБК.ua та УНІАН – *однойменні сайти інформаційних агентств*, відповідно, ретранслюють більше інформації.

Таблиця 2. Стереотипогенерувальний потенціал повідомлень Української правди

Українська правда	Наркозалежні	Ув'язнені	Роми	Сексменшини
+		1		
0	2	4		1
-		4	2	1

Отже, на Українській правді ми знайшли два заголовки, пов'язані з наркотиками, опубліковані впродовж трьох тижнів. Обидва – нейтральні з точки зору стереотипотворення: «Наркаторговці на Одещині прикрили кілограми кокаїну "посіпаками" – СБУ», «Нацполіція буде шукати наркотики і пожежі з космосу».

Як і на РБК.ua, на УП (Українській правді – *авт.*) найбільше заголовків, що відповідають нашим пошуковим маркерам з асоціативного ряду «ув'язнений». І тільки один з них – потенційно може вплинути на процес стереотипізації свідомості, зокрема, «Міністр юстиції поїв та перевірів платну камеру Львівського СІЗО» – у цьому випадку, як ми вже аналізували вище, словосполучення «платна камера у СІЗО» може викликати в аудиторії посилення вже наявного упередження щодо якості та комфорту життя за ґратами.

Як нейтральні ми визначили такі заголовки: «Підозрюваного у вбивстві Окуєвої Редькіна лишили під вартою», «Командира підрозділу та кулеметника бойовиків посадили на 8 років», «6 років за 48 акацій: суд відправив до в'язниці "чорного лісоруба"», «Кримського татарина етапували до російської колонії».

Змінити вже сформовані стереотипні уявлення щодо людей, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі або які тільки чекають на вирок у слідчих ізоляторах можуть повідомлення, типу: «ДБР шукає тих, хто бив в'язнів у Кропивницькому СІЗО», «У Кро-

півницькому СІЗО знущалися над затриманими – Денісова», «В українського політв'язня підозра на корона вірус», бо викликають співчуття; а також «Оголошили підозру экс"беркутівцям", які допомогли запроторити за ґрати "в'язнів Грушевського"», адже у цьому випадку під в'язням маються на увазі активісти Євромайдану, які були незаконно затримані під час масових акцій протесту у місті Києві у січні 2014-го року; сама новина демонструє, що під вартою, окрім злочинців, можуть опинитися безвинні люди.

Два повідомлення на УП ми виявили за маркером «роми». Це заголовки «Поліція розслідує напад на ромів у Києві, шукає потерпілих» та «Волонтери повідомили про напад на ромів у Києві», які ми зарахували до таких, що здатні змінити негативний емотивний знак ставлення до даної групи, або, принаймні, нейтралізувати його.

Новини, пов'язані із групою секс меншин, ми розділили на нейтральну – «Німеччина заборонила "лікування" неповнолітніх від гомосексуальності», та таку, що має від'ємний стереотипогенерувальний потенціал – «Посли ЄС і 21 країни світу закликали Київ протидіяти дискримінації ЛГБТІК-людей», оскільки також демонструє групу як таку, щодо якої здійснюються дії насильницького характеру, і може тимчасово приглушити негативні емоції щодо неї.

На сайті УНІАН (Таблиця 3) пошук заголовків за маркером «нарко-» представлений такими заголовками: «В ООН розповіли про вплив пандемії COVID-19 на наркотрафік», «У порту «Южний» затримали понад 53 кілограми елітного кокаїну, схованого у бананах» – їх ми зарахували до нейтральних з позиції стереотипотворення; а от повідомлення «На Чернігівщині під цілодобовий домашній арешт взяли наркомана, який хотів викрасти дитину» носить яскраво виражений стереотипогенерувальний характер, адже підтримує уявлення, ніби всі наркозалежні громадяни під дією наркотичних речовин вчиняють злочини.

Таблиця 3. Стереотипогенерувальний потенціал повідомлень УНІАН

УНІАН	Наркозалежні	Ув'язнені	Роми	Сексменшини
+	1	4	1	
0	2	7	1	1
-		4		1

УНІАН, як і попередні розглянуті нами новинні ресурси, найчастіше серед чотирьох визначених соціальних груп висвітлює повідомлення, що стосуються ув'язнених. Сім з них ми визначили як нейтральні: «Звільнені два тижні тому з полону українці пройшли обсервацію і повертаються додому», «В Одеській області арештували офіцерів, які побили військового і викрали його автомобіль», «Підозрюваного в убивстві экс-міністра Кожару залишили під вартою», «В окупованому Донецьку заарештували ключового фігуранта у справі МН17 – ЗМІ», «На Харківщині чоловіка засудили до шести років ув'язнення за незаконну вирубку дерев», «У Києві засудили грабіжника, який виманив у 9-річного хлопчика гроші «на порятунок матері», «Житель Вінниці отримав п'ять років в'язниці за вбивство собаки».

Чотири заголовки при цьому потенційно здатні закріпити формування стереотипів щодо ув'язнених та арештованих – частину з цих повідомлень, але в інших формулюваннях ми вже розглядали як елемент контенту РБК.ua та УП: «Вбивство 5-річного Кирила Тлявова: двоє підозрюваних вийшли із СІЗО», «Платні камери в Лук'янівському СІЗО: що чекає на українських арештантів і скільки це коштує», «Амністія та точкове звільнення: Мін'юст хоче розвантажити українські тюрми під час пандемії»; а от заголовки і сама новина «У США в'язні заражали один одного коронавірусом, щоб швидше вийти на волю, але марно» підтримують одразу кілька стереотипів: ніби в'язниці сприяють поширенню інфекційних/вірусних тощо захворювань, і стереотип про низькі моральні якості осіб, що перебувають за ґратами, мовляв, вони здатні зробити будь-що, навіть вчиняти нові проти-

правні дії, аби вийти на волю.

І навпаки, можуть згладити стереотипні уявлення про цю групу такі повідомлення: «Російська влада не забезпечує захисту від коронавірусу у в'язницях та СІЗО – правозахисниця», «Співробітники Кропивницького СІЗО били затриманих та погрожували заразити їх СНІДом – омбудсмен», «В українського політв'язня запідозрили COVID-19, але росіяни не роблять аналізів – Денісова», «У лівійській в'язниці оголосили голодування 14 українських моряків».

Нейтральний з погляду стереотипотворення заголовок про ромську спільноту «На Закарпатті від коронавірусу помер ромський барон», водночас підсилює стереотипізоване бачення цієї групи новина «На Одещині виявили вогнище коронавірусу в таборі ромів», як підтвердження стереотипу про антисанітарію у ромських поселеннях, що часто призводить до поширення хвороб.

Цікаво також, що на сайті УНІАН подано новину «Поліція знайшла на херсонському звалищі 25 заробітчан, серед яких семеро дітей», але у ній – жодної згадки про те, що знайдені заробітчани – це саме ромське поселення. Це може свідчити, з одного боку, що журналіст, який опублікував повідомлення, надав неповну інформацію через неувважність, а з іншого – що це було зроблено навмисно саме з етичних міркувань і небажання підігрівати стереотипи про групу.

Двічі за три тижні ресурс згадував у стрічці новин про сексменшини. Одне повідомлення ми визначили як нейтральне – «Угорцям заборонили змінювати вказану при народженні стать», а одне – як таке, що може знизити рівень негативного емоційного компонента стереотипних уявлень про групу – «40% представників ЛГБТ в ЄС зазнали цькування за останній рік – дослідження».

Висновки

Українська молодь є специфічною групою споживачів медійної інформації. По-перше, це проявляється у виборі джерел новин: школярі старшого шкільного віку та студенти надають перевагу гаджетам над будь-якими іншими передавачами даних. По-друге, для молоді форма новин є важливішою за їхній зміст, відтак виграшними з погляду авторів новинних повідомлень будуть ті, чії заголовки мають афективний резерв вищий за когнітивний.

При цьому досліджувана соціальна група є носієм низки соціальних стереотипів щодо інших груп, зокрема щодо колишніх ув'язнених, наркозалежних, представників сексменшин та ромів.

Контент-аналіз найпопулярніших українських інтернет-ресурсів – це РБК.ua, Українська правда та УНІАН – за період перших трьох тижнів травня 2020-го року засвідчив, що заголовки цих сайтів, пов'язані зі стереотипізованими групами, у переважній більшості не здатні сформувати стереотипні уявлення про них у молодіжному сегменті аудиторії українських ЗМІ. Водночас можуть підтримувати вже існуючі, наприклад, про нібито схильність колишніх ув'язнених вчиняти злочини повторно; соціальну небезпеку наркозалежних осіб; або про якість умов життя ромів. Примітно, що підігрівають такі стереотипні уявлення редакційні колективи не формулюванням текстів повідомлень і застосуванням некоректних висловлювань щодо груп, як ми очікували, а самим фактом публікації певної інформації. Та попри це, загалом ми оцінюємо стереотипогенерувальний потенціал досліджуваних сайтів як від'ємний. Пов'язуємо це найперше – із дотриманням журналістських стандартів під час написання новинних повідомлень, а саме: з уникненням оціночних суджень та відокремленням фактів від коментарів.

Список використаних джерел

- Бутиріна, М.В. (2010). Мететеоретичний підхід до вивчення стереотипів масової свідомості. *Теле- та радіожурналістика*, 9(2), 8–15.
- Блинова, О.Є. (2006). Особистісні чинники розвитку соціальних стереотипів. *Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України*, за ред. академіка С.Д.Максименка, 28, 67–73.
- Generations Online. (2019). *Pew Research Center*. Отримано з <http://pewresearch.org/pubs/1093/generations-online>
- Мазорчук, М., Вакуленко, Т., Терещенко, В., Бичко, Г., Шумова, К., Раков, С., & Горох, В. (2019). *Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018*. Київ: Український центр оцінювання якості освіти. Отримано з http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf
- Мартінек, С.В. (2007). *Український асоціативний словник: у 2 т. Від реакції до стимулу*, (2). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка.
- Покоління Z радше споживає новини, а не читає їх, – дослідниця Хлоя Комбі. (2019). *MediaSapiens*. Отримано з <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/22035/2018-11-06-pokolinnya-z-radshe-spozhyvae-novini-a-ne-chitae-ikh-doslidnitsya-khloya-kombi/>
- Рейтинг популярних сайтів за квітень 2020. (2020). *Kantar CMeter*. Отримано з <https://tns-ua.com/news/rejting-populyarnih-saytiv-za-kviten-2020>
- Тонкіх, І.Ю. (2017). *Інтернет-журналістика. Жанри в інтернеті [Електронний ресурс]: Навч. посібник*. Запоріжжя: ЗНТУ. Отримано з http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2669/1/Tonkikh_Internet-Journalism.pdf.

Надіслано до редакції: 25.02.2020

References

- Butyrina, M. (2010). Metatheoretical approach to the study of mass consciousness stereotypes. *TV and radio journalism*, 9(2), 8–15.
- Blynova, O. (2006). Personal factors in the development of social stereotypes. *Scientific notes of the G. Kostyuk Institute of Psychology of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, ed. Academician S. Maksimenko, 28, 67–73.
- Generations Online. (2019, January 28). *Pew Research Center*. Retrieved from <http://pewresearch.org/pubs/1093/generations-online>
- Mazorchuk, M., Vakulenko, T., Tereshchenko, V., Bychko, G., Shumova, K., Rakov, S., & Gorokh, V. (2019). *The national report of the International PISA 2018 Education Quality Survey result*. Kyiv, Ukraine: Ukrainian Center for Educational Quality Assessment. Retrieved from http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf
- Martinek, S.V. (2007). *Ukrainian associative dictionary: in 2 vols. From reaction to stimulus*, (2). Lviv, Ukraine: Ivan Franko Lviv National University Publishing Center.
- Generation Z consumes the news, not reads it, – researcher Chloe Combi. (2019, November 6). *MediaSapiens*. Retrieved from <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/22035/2018-11-06-pokolinnya-z-radshe-spozhyvae-novini-a-ne-chitae-ikh-doslidnitsya-khloya-kombi/>
- Ranking of popular sites for April 2020. (2020). *Kantar CMeter*. Retrieved from <https://tns-ua.com/news/rejting-populyarnih-saytiv-za-kviten-2020>
- Tonkikh, I.Yu. (2017). Online journalism. Genres on the Internet [Electronic resource]: A textbook. Zaporizhia: Zaporizhia National Technical University. Retrieved from http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2669/1/Tonkikh_Internet-Journalism.pdf

Submitted: 25.02.2020

INTERDISCIPLINARY RESEARCH

<https://doi.org/10.17721/2312-5160.2020.27.51-63>

UDC 159.91:612.82:57.048

Language-Specific Synchronization of Neural Networks in the Human Brain

Sergii Tukaiev¹, Annemieke van den Tol³, Volodymyr Rizun², Yurii Havrylets²,
Mykola Makarchuk¹, Igor Zyma¹, Nastasiia Plakhotnyk¹

¹ Taras Shevchenko National University of Kyiv, Educational and Scientific Centre "The Institute of Biology and Medicine", 64/13, Volodymyrska St., 01601 Kyiv, Ukraine

² Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of Journalism, 36/1, Yuriia Illienka Str., Kyiv, Ukraine, 04119

³ University of Lincoln, School of Psychology, Lincoln, United Kingdom, School of Psychology, University of Lincoln, Sarah Swift Building 3012, Brayford Pool, Lincoln, LN57AY, United Kingdom.

Corresponding author's e-mail address: youri1985@gmail.com

ABSTRACT

This study examines language-specific characteristics of the electric activity in bilinguals' brains. The aim of this study was to evaluate language-specific characteristics of functional connectivity related to the perception of verbal information in different languages. Increasing synchronization of gamma band was detected in the association regions of left hemisphere during the Russian sonnets, alongside with interhemispheric coherence. The increase in synchronization exclusively in the left hemisphere was observed as in the case of English and Ukrainian sonnets. Increase of the coherence was shown in the left lateral and medial supplementary motor area when listening to Russian sonnets in comparison with Ukrainian. Decrease of coherence while listening to the Russian sonnets in comparison with Ukrainian was present in angular gyrus and superior parietal lobule. This evidence could indicate relatively lesser involvement of memory and attention when listening to Russian in comparison with the Ukrainian. Despite high proficiency of the participants, the mechanism of language perception could be different. Perhaps, an emotional response does not depend on the level of knowledge of the language but rather on its phonetic structure and prosody.

KEYWORDS: bilingual, verbal information, perception, EEG, coherence

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 159.91:612.82:57.048

Мовно-специфічна синхронізація нейронних мереж у мозку людини

Тукаєв Сергій Вікторович, докторант ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, к.біол.н.

Аннеміке ван ден Тол, викладач у Школі психології Університету Лінкольна, м. Лінкольн, Великобританія

Різун Володимир Володимирович, директор Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.філол.н., проф.

Гаврилець Юрій Дмитрович, асистент кафедри соціальних комунікацій Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, к.н. із соц. ком.

Макаруч Микола Юхимович, завідувач кафедри фізіології людини та тварин ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.біол.н., проф.

Зима Ігор Григорович, старший науковий співробітник, ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.біол.н., доц.

Плахотник Настасія Володимирівна, ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Резюме

У цьому дослідженні розглядаються мовно-специфічні характеристики електричної активності в мозку людей, які володіють двома або більше мовами. **Метою** цього дослідження було оцінити мовно-специфічні характеристики функціональної когерентності, пов'язаної зі сприйняттям словесної інформації різними мовами. Під час прослуховування сонетів російською мовою, поряд з міжпівкульною когерентністю, в регіонах асоціації лівої півкулі було виявлено посилення синхронізації гамма-діапазону. Посилення синхронізації виключно в лівій півкулі спостерігалось як у випадку з сонетами англійською та українською. Підвищення когерентності було продемонстровано в лівій латеральній та медіальній додатковій руховій ділянці при прослуховуванні сонетів російською, порівняно з українською. Зниження когерентності під час прослуховування сонетів російською у порівнянні з українською спостерігалось в кутовій звивині та верхній тім'яній часточці. Ці результати можуть свідчити про відносно меншу участь пам'яті та уваги при слуханні російської мови в порівнянні з українською. Незважаючи на високу кваліфікацію учасників, механізм сприйняття мови може бути іншим. Можливо, емоційна реакція залежить не від рівня знання мови, а від її фонетичної структури та просодії.

Ключові слова: двомовний, словесна інформація, сприйняття, ЕЕГ, когерентність

Introduction

Language serves as a means of creating the conception of the world. It can be assumed that these generalized everyday representations are universal for people of different cultural and linguistic backgrounds, especially if it concerns simple concepts or emotions. By using language, a person expresses thoughts, feelings and emotions. Even if the structures and lexical units of different languages differ from each other, the content of this verbal communication remains unchanged. Globalization, the Mass Media, Internet, migration promote the development of the multilingual and multicultural societies (Abutalebi & Weekes, 2014).

Human beings are able to learn and use more than one language. The interesting fundamental issue of differences between the perception of information in different languages is highly relevant in both psychology and physiology. There is a concept that there are linguistic universals that together constitute a natural semantic metalanguage, and that despite differences in the world perception, there are general constructions, and universal concepts in all languages (Wierzbicka, 1992; 2003). The abstract commonalities of languages with respect to the preference of “short dependencies” are determined by the inherent limitations of effective information processing by the human brain (Fedzechkina, Chu & Florian, 2017). In support of this, there are specific brain regions for language-independent semantic representations of narratives (Dehghani et al, 2017). Other of the main questions of neurolinguistics lies in shared/segregated neural substrates (‘language centers’) for two or more languages. Gandour and colleagues pointed to a unitary neural system for two languages despite the age of language acquisition (Gandour et al, 2007). Bilinguals are better able to control their attention while performing both linguistic and non-verbal tasks compared to monolinguals. The experience of learning and maintenance of two or more languages with different grammatical and lexical structures allows bilinguals to better formulate an understanding of how the language works, quickly isolate grammatical constructions in unfamiliar languages. Bilinguals have more developed skills in comparison with monolinguals: increased attention control, working memory, metalinguistic awareness, and abstract and symbolic representation skills. Moreover bilingualism is closely related to many cognitive processes, including planning, cognitive flexibility, abstract thinking, highlighting rules, selecting appropriate sensory information, initiating adequate actions and inhibiting inadequate ones (Adesope et al, 2010). However, the need to manage two languages simultaneously can dictate higher requirements for working memory. This suggests that bilingualism can impede the effective processing of information due to cognitive overload imposed on working memory. On the other hand, the well-developed ability of bilinguals to suppress one language while using the other can increase the efficiency of their working memory, since the working memory resources are properly managed by the inhibition mechanism (Bialystok, Craik & Luk, 2008). The cognitive advantage of bilinguals over monolinguals can be explained due to the fact that bilingualism causes experience-related structural changes at level of augmented grey or white matter density in both cortical (the frontal lobes, left inferior parietal lobule, the anterior cingulate cortex) and subcortical (the left caudate and putamen) structures of the executive control network (Abutalebi & Weekes, 2014).

From the neurolinguistics’ point of view the question remains open how brain mechanisms specializing in the verbal information processing are consistent with several independent systems and keep them separate. The question should also be considered of how one language interacts with others, depending on the circumstances of the acquisition of each language - the age and time of acquisition, retention and the learning of new lexical elements. Multilingual persons provide an opportunity to test various hypotheses in this direction. Do different languages involve different areas of the brain, at least in part, and do multilingual people have differences in

the neural organization of language systems in comparison with monolinguals?

The meta-analysis determined 30 activation clusters and definite functional fields that form the three distributed networks of the temporal and frontal regions and reveal the functional organization of speech in the left hemisphere of the brain (Vigneau et al, 2006). It turned out that the primary auditory and the motor representation of the mouth zones take part both in production and understanding of individual components, creating an elementary audio-motor network. There are overlap zones between phonological and semantic processing, in particular, a zone that selectively analyzes the human voice and is the place of processing of all three components of the language. The region of the posterior part of the inferior frontal gyrus is involved in syntactic processing, and the posterior part of the superior temporal gyrus is selectively activated when processing sentences and text. Based on this, a hypothesis was created that various neural networks are involved in the processing of various components of the language, which proves the existence of a large-scale network as opposed to the modular organization of verbal information in the left hemisphere (Vigneau et al, 2006). Above-mentioned the inferior frontal gyrus performs the role of the semantic hub (encoding, retrieval, and combining semantic content) (Fellner & Hanslmayr, 2017).

A similar meta-analysis on the organization of verbal information in the right hemisphere has shown that most right-hemispheric phonological clusters include auditory and motor cortex in bilateral order (Vigneau et al, 2011). In particular, the motor representation of the mouth and the phonological working memory regions are exclusively left-sided, which confirms the hypothesis that there are no phonological representations in the right hemisphere. The involvement of the right frontal zone is not characteristic for the linguistic component, and it seems that the right frontal zone are associated in a non-specific way with attention and working memory. Participation of the right hemisphere in performing lexical and semantic tasks was limited to executive activation, which is consistent with the hypothesis that when the content of verbal information is processed, the left hemisphere actively inhibits the right hemisphere. Specific unilateral right-side activation during the processing of sentences and text is involved in context processing. These results are consistent with data that the right hemisphere has a limited vocabulary without phonological abilities, but is actively involved in context processing. Despite the predominance of the left hemisphere for most verbal tasks, the right hemisphere can play an important role in the comprehension of complex natural language. A voxel-based focal lesion-behaviour mapping study have allowed (Roswandowitz et al, 2017) to assert that the right posterior/mid temporal lobe plays an exceptional role in voice-identity recognition while the inferior parietal lobe is subsidiary region in this process.

The comprehension of the natural language (stories, talks, conversations, written text) is a very simple process for the subject and very complex in terms of cognitive science. Many studies have focused on how a person is able to decode written and oral verbal information, get the meaning of words and parse syntax. There is evidence of the existence of three separate components of semantic processing, which are crucial for the comprehension of the natural language - semantic activation, semantic integration and semantic choice (Jung-Beeman, 2005). Each process is presented in both cerebral hemispheres, but it seems that the right hemisphere performs rough calculations of the overall process. Despite the activation of the classical language areas (Broca's and Wernicke's areas) of the left hemisphere in the performance of speech tasks, there is also a weak activation of the homologous regions of the right hemisphere (Beeman, 1998). With increasing complexity of the verbal stimulus, more areas of the brain are involved, in particular, the front temporal zones of the right hemisphere, which are homologues of classical language centers of the left hemisphere (Démonet, Thierry & Cardebat, 2005; Xu et al, 2005).

Although both hemispheres are sensitive to the context, only the left hemisphere is sensitive to semantically similar words (Federmeier & Kutas, 1999). The comprehension of metaphorical verbal information involves specific neural mechanisms of semantic processing, which differ from processing information with literal content. Activation of the left ventrolateral frontal cortex

reflects semantic processing while the arousal of the medial prefrontal cortex relates to the process of interpretation of metaphorical concepts and their agreement with the semantic component (Shibata et al, 2007).

In addition, the primary right hemisphere activity is reported during high-level tasks such as metaphor comprehension (the right middle/superior temporal areas) (Sotillo et al, 2004), jokes (Coulson & Wu, 2005), discourse processing (St George et al, 1999), the construction-integration framework/drawing conclusions (dorsolateral prefrontal cortex and the right-hemisphere language areas) (Mason & Just, 2004), selecting the best sentence structure (right lateral temporal cortex) (Kircher et al, 2001), correcting grammatical errors, the identification of plot inconsistencies and the definition of the sequence of events stories (the right prefrontal cortex) (Knutson, Wood & Grafman, 2004). This means that the right hemisphere contributes to all the above functions. Language areas of the right hemisphere are better tuned to perform tasks previously performed by the left hemisphere. The right hemisphere can facilitate speech restoration. It has been shown that children with brain damage, even if the left hemisphere was completely removed during early childhood in order to treat epilepsy, can restore most of the linguistic abilities (Cohen et al, 2004).

Brain scans using such methods as PET and fMRI can provide detailed information about lateralization of language function (Nenert et al, 2017), language learning (Krishnan et al, 2016), language memory and integration of verbal information into a single whole (Hartzell et al, 2016; Henderson et al, 2016; Lopopolo et al, 2017). However, these methods are much less able to talk about the dynamics of the language network of the brain. The analysis of EEG coherence/functional connectivity in the context of written and oral speech can help create new concepts for the functioning of language centers. The contribution of functional connectivity, coherent EEG analysis to the study of language comprehension and processing has been demonstrated by many studies (Weiss & Mueller, 2003; Elmer & Kühnis, 2016; Decker, Fillmore & Roberts, 2017; Kepinska et al, 2017). Namely based on the EEG coherence studies (Weiss & Mueller, 2003) advanced an idea on "transient functional language centers".

High coherence between two EEG signals of a certain range determines the degree of interaction and synchronization between the two brain regions - it can be argued that these zones are involved in one task. The following patterns of functional connectivity has been described (Bastiaansen & Hagoort, 2006): operations involving memory are mainly accompanied by an increase in synchronization in the theta frequency range (4-7 Hz) in the central frontal areas, but uniting operations induce synchronization of high frequencies (beta (12-30 Hz) and gamma rhythm (above 30 Hz). The increase of coherence between the right and left frontal regions in theta, alpha and gamma frequency ranges was observed while memorizing single words in combination with musical accompaniment (Peterson & Thaut, 2007).

Besides, various roles of synchronization of high and low frequency components of the EEG during the processing of verbal information were established. Synchronization of theta rhythm (3-7 Hz) reflects the consolidation of memory, which is associated with verbal information. Coherence in the theta range is increased if the problem requires more efficient processing of information (Weiss & Rappelsberger, 2000). Increase of the alpha rhythm coherence in the temporal parietal and central zones reflects the processing of sensory information. The high-frequency alpha subband (10-12 Hz) is significant for semantic processing (Weiss & Rappelsberger, 1996).

Davidson & Indefrey (2007) found the increase in the spectral power of the beta range (14-30 Hz) for syntactically correct sentences comparing to sentences that contain syntactic errors. These results were reproduced and supplemented by the fact that semantically incorrect words, which were similar to semantically correct ones, caused power increase in the gamma rhythm (Rommers et al, 2013).

The study of EEG coherence in professional bilingual translators revealed crucial "nodal points" for language translation: the increase in connectivity of the uppermost beta frequency range (24-32 Hz) in the left temporal area have a functional meaning for the translation of the

text (Petsche, Etlinger & Filz, 1993). The lexico-semantic processes are reflected in changes in the synchronization/desynchronization patterns of theta (4-7 Hz) and alpha-rhythm (8-13 Hz) in parietal zones. It was noted high synchronization in the theta range and desynchronization in the alpha-2 (10-13 Hz) range when translating low frequency words versus high frequency words. Stronger desynchronization in the alpha frequency range in the left hemisphere was observed for the successful translation of the low frequency words as opposed to those that were not translated (Grabner et al, 2007).

The current published data level regarding EEG correlates of comprehension of verbal remains incomplete on data systemacy and consistency the processing of verbal information involves both left and right hemispheres, but their functions and processing mechanism are different. Neurophysiologists are well aware that the left hemisphere of the brain specializes in processing verbal information and how this can differ in multilingual people still needs to be investigated. In this paper, we aim to conduct a neurophysiological study of neocortical mechanisms for the verbal information perception related to language knowledge in conditions and stimuli that may be close to everyday life.

We set the following objective:

- To identify the patterns of the functional connectivity for verbal information.
- To assess the differences in the electrical activity of the brain when perceiving information presented in different languages.

Methods

Participants. 25 healthy right-handed volunteers (10 males and 15 females), first-third year students from the Taras Shevchenko National University of Kyiv (**Educational and Centre “Institute of Biology and Medicine” and Faculty of Psychology**) aged 18 to 22 years ($M_{age} = 18.35$, $SD = 1.1$ years) participated in this study. All participants were native Ukrainian speakers and fluent in both Ukrainian and Russian. The level of auxiliary language (English) proficiency (understanding, speaking, writing) of the subjects was B2 according to Common European Framework of Reference for Languages. The participants were eligible to enroll in the study if they had no clinical manifestations of mental or cognitive impairment. Exclusion criteria were: the use of psychoactive medication, drug or alcohol addiction and psychiatric or neurological complaints.

The study was approved by the Bioethics Commission of Educational and Scientific Centre “Institute of Biology and Medicine”, Taras Shevchenko National University of Kyiv and each subject provided written informed consent in accordance with the World Medical Association (WMA) declaration of Helsinki – ethical principles for the medical research involving human subjects (Helsinki, Finland, June 1964), the Declaration of Principles on Tolerance (28th session of the General Conference of UNESCO, Paris, November 16, 1995), the Convention for the protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine (Oviedo, April 04, 1997). All volunteers participated in the study for course credits.

Verbal stimuli. We used poetic fragments (William Shakespeare sonnets 23, 27, 47, 141) in three languages - English, Russian (translation by Samuel Marshak) and Ukrainian (translation by Dmytro Palamarchuk). Sonets were voiced by professional actors of Kyiv drama theaters.

Experimental design. In the beginning of the experiment a participant was given 30 seconds to adapt him/herself to the conditions of the experiment. After that, we recorded a background EEG with closed eyes during 3 minutes and the participant listened to three poetic fragments (2,5 min). The aftereffect recordings of EEG with closed eyes (3 min) were performed after the last set of words.

EEG recordings. During EEG recording the participants were in a soundproof dark chamber, in an armchair in a comfortable reclining position with eyes closed. The EEGs were recorded

using EEG 23 Ch system Neurocom (Ukraine, XAI-MEDICA). The electrodes (silver/silver chloride) were placed on the scalp at symmetrical anterior frontal (Fp1, Fp2), frontal (F3, F4, Fz, F7, F8), central (C3, C4, Cz) parietal (P3, P4, Pz), occipital (O1, O2) and temporal (T3, T4, T5, T6) recording sites according to the international 10-20 scheme. All electrodes were referenced to the interconnected ear reference electrodes. The interelectrode impedance levels were below 5 k Ω . EEG analog signals were digitized at a 100 Hz. A high-frequency filter with a 30 Hz cut-off frequency and a power network filter (50 Hz) were used; the time constant of the amplification tract was 0.3 sec. We analyzed separate artifact-free EEG segments (rest state, listening to verbal stimuli, and aftereffect) records. Using a special software based on an algorithm of Fast Fourier Transformation (FFT) we have calculated interhemispheric and intrahemispheric mean coherence across all segments of EEG in the following frequency bands: delta (δ) (1-4 Hz), low theta ($\theta 1$) (4,1-5,86 Hz), high theta ($\theta 2$) (6,05-7,42 Hz), low alpha ($\alpha 1$) (7,62-9,38 Hz), middle alpha ($\alpha 2$) 9,57-10,74 Hz, upper alpha ($\alpha 3$) (10,94-12,89 Hz), low beta ($\beta 1$) (13,09-19,22 Hz), upper beta $\beta 2$ (20,12-30,0 Hz), gamma (γ) (from 30 Hz).

To establish electroencephalographic correlates of perception of verbal information we performed a coherent EEG analysis in the frequency range from 0.2 to 45 Hz while listening to poetry and during rest state.

Data analysis. Statistical processing of the collected data was performed using the Wilcoxon rank-sum test, the nonparametric Mann-Whitney test, and the Kolmogorov-Smirnov test (StatSoft STATISTICA 64, version 10.0.1011.0). Differences were considered statistically significant if the $p < 0.05$.

Results and discussion

First of all we did not reveal any significant differences in the delta, theta, alpha and beta frequency ranges during listening to verbal information in all three languages. We found a significant differences in distant connections in the gamma-band during the perception of verbal information (Figure 1), which indicates the integration of sensory information with memory processes (Danilova, 2006a), unification operations (Bastiaansen & Hagoort, 2006), information binding for meaningful representation (Fellner & Hanslmayr, 2017), attention, binding, object representation, and language (Herrmann, Fründ & Lenz, 2010), complex linguistic processes, such as syntactic and semantic processing (Weiss & Rappelsberger, 1998), successful memory formation from perceptual and contextual information (Nyhus & Curran, 2010).

The listening to verbal stimuli was accompanied by the strengthening of average coherence in gamma frequency band between the left angular gyrus and the associative visual zone of the left hemisphere only for the English sonnets (Figure 1.1) and their Ukrainian translation (Figure 1.2). It is known that the occipitoparietal junction is involved not only in spatial perception, but also reflects the work of visual memory (Rämä et al, 2001). It can be assumed that such a pattern of activation is associated with active recall and verbal image representation. However, it remains an open question why a similar coherent link was not observed in the case of a stimulus in Russian. The content-related emotional importance of information determines by native or non-native language of bilinguals but the adequate perception of the important verbal information delivered in two different languages the recipients requires the fluency in these languages (Plakhotnyk et al, 2015). In addition, the response determines by the emotional importance of information. We assume that in this case the observed peculiarities are due to the fact that the Russian language was close but not-native language. In addition, listening to poetic fragments in Russian was characterized by an increase in the mean connectivity in the associative regions of the left hemisphere and a strengthening in interhemispheric coherence (Figure 1.3).

It should be noted that the similarity of languages is an important factor in the allocation of brain resources of bilinguals. D'Anselmo and colleagues (D'Anselmo et al, 2013) clearly recog-

nized various lateralization patterns and ways of processing the second language if the first and second languages have different origins - strong left-sided lateralization is observed when the second and first languages are typologically similar, regardless of the age of learning and the level of language proficiency. In this study increase of the coherence was shown in the marginal gyrus, the left lateral and medial supplementary motor area when listening to Russian sonnets in comparison with Ukrainian (Figure 2). Such changes of distant synchronization of EEG can indicate the perception of emotionally colored information in an auditory way, as evidenced by studies that have revealed a connection between the simultaneous activation of the Wernicke's area, the lateral and medial supplementary motor cortex with the memorization of emotionally relevant verbal information (Rämä et al, 2001). Decrease of coherence while listening to the Russian in comparison with Ukrainian was detected in angular gyrus (part of the Wernicke's area) and in the region of the superior parietal gyrus. Synchronous activation of these zones is associated with the processing of metaphorical information (Shibata et al, 2007). The strengthening of distant connections in gamma frequency band during the processing of auditory information characterizes the processes of memory and voluntary attention (Danilova, 2008). This evidence could indicate relatively lesser involvement of memory and voluntary attention when listening to Russian in comparison with the Ukrainian.

Our data in many respects confirm the importance of analyzing the behavior of gamma rhythm in the perception of verbal information and, in particular, are consistent with the statement that the discrete nature of the activity of gamma generators and their frequency independence allows more accurately differentiate brain activity levels in comparison with the depression of alpha rhythm (Danilova, 2010). Gamma phase synchronization of distant brain loci is considered as a more universal and basic mechanism of communication between neural networks, which provides a wide variety of interactions between sensory, executive and cognitive processes, including memory (Danilova, 2006b). Increase in gamma rhythm was observed when working not only with sensory, but also with semantic information (Danilova, 2010). Narrow-band gamma generators perform a communicative function, integrating sensory processes with memory processes already as part of a sensory response, ensuring the fusion of two information streams: "bottom-up" and "top-down" (Danilova, 2006a; 2008). Synchronized gamma activity is associated with auditory perception of the speech syllable and implicated in interhemispheric transfer of auditory information (Steinmann et al, 2014). The increase in gamma-rhythm power was observed when listening to sentences in the native language of Spanish and Italian monolingual subjects. Such phenomena were not observed when listening to sentences in a monologically similar or monologically distinct language. On the basis of these data, it can be assumed that the gamma-rhythm power reflects the coordination of the nervous ensembles participating in the processing of long segments of language (Peña & Melloni, 2012). We can safely say that the above features of the involvement of gamma-rhythm in the processing of verbal information directly correlate with the data of our study.

Association areas of both hemispheres are involved in perception of native languages, while the perception of language, which was learned later in life, mainly affects primary auditory and association areas of left hemisphere. Despite the closeness of Russian and Ukrainian languages and high proficiency of the participants, the mechanism of language perception could be different. Perhaps, this response does not depend on the level of knowledge of the language but rather on its phonetic structure and prosody.

List of Figures

Figure 1. Changes in mean connectivity of gamma rhythm during the listening to verbal stimuli (1 - in English language, 2 - in the Ukrainian language, 3 - in Russian language). The data represent in comparison with the initial state.

Red/blue line - significant increase/ decrease of coherence of gamma rhythm ($p < 0,05$).

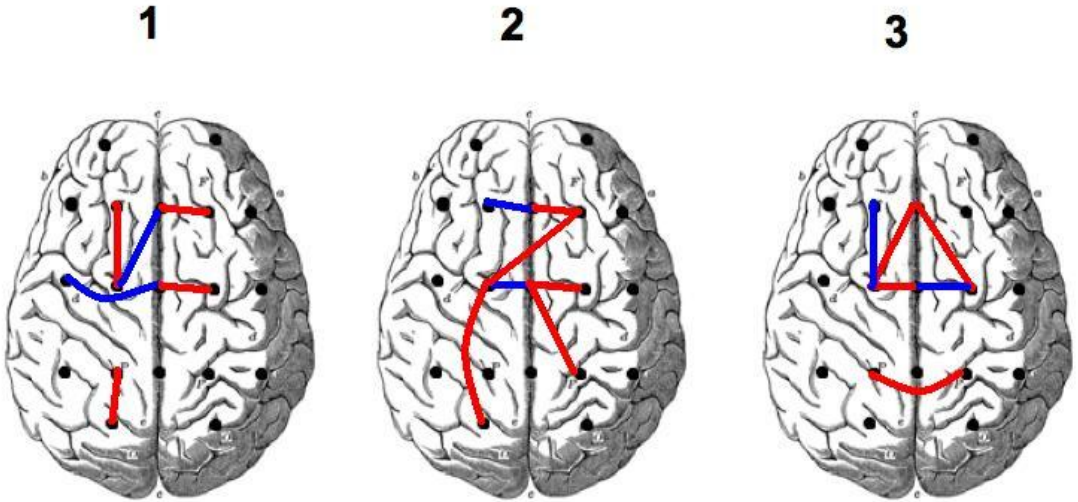
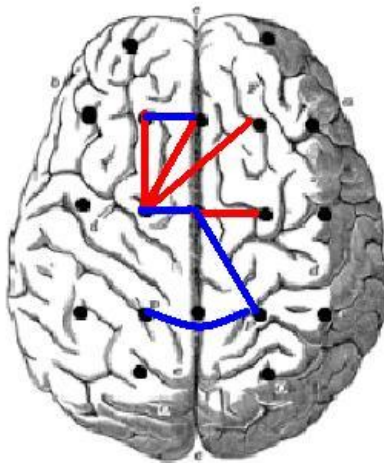

Figure 2. Changes in mean connectivity of gamma rhythm during the listening to verbal stimuli in Russian in comparison with the Ukrainian language.

Red/blue line - significant increase/ decrease of coherence of gamma rhythm ($p < 0,05$).

References

- Abutalebi, J., & Weekes, B. S. (2014). The cognitive neurology of bilingualism in the age of globalization. *Behavioural neurology*, 2014, 536727. PMID: PMC4034485 doi: 10.1155/2014/536727
- Adesope, O. O., Lavin, T., Thompson, T., & Ungerleider, C. (2010). A systematic review and meta-analysis of the cognitive correlates of bilingualism. *Review of Educational Research*, 80(2), 207-245. doi: 10.3102/0034654310368803
- Bastiaansen, M., & Hagoort, P. (2006). Oscillatory neuronal dynamics during language comprehension. *Progress in brain research*, 159, 179-196. doi: 10.1016/S0079-6123(06)59012-0
- Beeman, M. (1998). Coarse semantic coding and discourse comprehension. In Beeman, M., & Chiarello, C. (Eds.). (1998). *Right hemisphere language comprehension: Perspectives from cognitive neuroscience*. (pp. 255-284). Lawrence Erlbaum Associates
- Bialystok, E., Craik, F., & Luk, G. (2008). Cognitive control and lexical access in younger and older bilinguals. *Journal of Experimental Psychology: Learning, memory, and cognition*, 34(4), 859-873. doi: 10.1037/0278-7393.34.4.859
- Cohen, L., Lehericy, S., Henry, C., Bourgeois, M., Larroque, C., Sainte-Rose, C., ... & Hertz-Pannier, L. (2004). Learning to read without a left occipital lobe: Right-hemispheric shift of visual word form area. *Annals of Neurology*, 56(6), 890-894. doi: 10.1002/ana.20326
- Coulson, S., & Wu, Y. C. (2005). Right hemisphere activation of joke-related information: An event-related brain potential study. *Journal of cognitive neuroscience*, 17(3), 494-506. doi: 10.1162/0898929053279568
- Danilova, N. N. (2006a). The Role of High-frequency Electrical Brain Activity in the Realization of Psychological Processes. Psychology. *Journal of Higher School of Economics*, 3(2), 62-72. Retrieved from <https://psy-journal.hse.ru/data/2011/04/26/1210584340/62-72.pdf> (in Russian)
- Danilova, N. N. (2006b). Frequency specificity of gamma-rhythm oscillators. *Russian Psychological Journal Bulletin cognitive neuroscience*, 3(2), 35-60. Retrieved from <http://www.psy.msu.ru/people/danilova/danilova2006b.pdf> (in Russian)
- Danilova, N. N. (2008). Frequency-selective gamma generators in processing of auditory stimuli. *Psychology in Russia*, 1(1), 299-308. doi: 10.11621 / pir.2008.0019
- Danilova, N. N. (2010). Brain activity and its investigation in the E.N. Sokolov psychophysiological school. *Moscow University Psychology Bulletin cognitive neuroscience*, 4, 79-109. Retrieved from http://msupsyj.ru/pdf/vestnik_2010_4/79-109_vestnik_14_2010-4.pdf (in Russian)
- D'Anselmo, A., Reiterer, S., Zuccarini, F., Tommasi, L., & Brancucci, A. (2013). Hemispheric asymmetries in bilinguals: Tongue similarity affects lateralization of second language. *Neuropsychologia*, 51(7), 1187-1194. doi: 10.1016/j.neuropsychologia.2013.03.016
- Davidson, D. J., & Indefrey, P. (2007). An inverse relation between event-related and time-frequency violation responses in sentence processing. *Brain Research*, 1158, 81-92. doi: 10.1016/j.brainres.2007.04.082
- Decker, S., Fillmore, P. T., & Roberts, A. (2017). Coherence: The measurement and application of brain connectivity. *NeuroRegulation*, 4(1), 3-13. doi: 10.15540/nr.4.1.3
- Dehghani, M., Boghrati, R., Man, K., Hoover, J., Gimbel, S., Vaswani, A., ... & Kaplan, J. (2017). Decoding the Neural Representation of Story Meanings across Languages. *Human Brain Mapping* Retrieved from psyarxiv.com/qrpp3

- Démonet, J. F., Thierry, G., & Cardebat, D. (2005). Renewal of the neurophysiology of language: functional neuroimaging. *Physiological reviews*, 85(1), 49-95. doi: 10.1152/physrev.00049.2003
- Federmeier, K. D., & Kutas, M. (1999). Right words and left words: Electrophysiological evidence for hemispheric differences in meaning processing. *Cognitive Brain Research*, 8(3), 373-392. doi: 10.1016/S0926-6410(99)00036-1
- Fedzechkina, M., Chu, B., & Florian, J. T. (2017). Human Information Processing Shapes Language Change. *Psychological science*, 956797617728726. doi: 10.1177/0956797617728726
- Fellner MC., & Hanslmayr S. (2017). Brain Oscillations, Semantic Processing, and Episodic Memory. In: Mody M. (eds) *Neural Mechanisms of Language. Innovations in Cognitive Neuroscience* (pp. 63-80). Springer, Boston, MA doi: 10.1007/978-1-4939-7325-5_4
- Elmer, S., & Kühnis, J. (2016). Functional connectivity in the left dorsal stream facilitates simultaneous language translation: an EEG study. *Frontiers in human neuroscience*, 10: 60. doi: 10.3389/fnhum.2016.00060
- Gandour, J., Tong, Y., Talavage, T., Wong, D., Dziedzic, M., Xu, Y., ... & Lowe, M. (2007). Neural basis of first and second language processing of sentence-level linguistic prosody. *Human Brain Mapping*, 28(2), 94-108. doi: 10.1002/hbm.20255
- Grabner, R. H., Brunner, C., Leeb, R., Neuper, C., & Pfurtscheller, G. (2007). Event-related EEG theta and alpha band oscillatory responses during language translation. *Brain research bulletin*, 72(1), 57-65. doi: 10.1016/j.brainresbull.2007.01.001
- Hartzell, J. F., Davis, B., Melcher, D., Miceli, G., Jovicich, J., Nath, T., ... & Hasson, U. (2016). Brains of verbal memory specialists show anatomical differences in language, memory and visual systems. *Neuroimage*, 131, 181-192. doi: 10.1016/j.neuroimage.2015.07.027
- Henderson, J. M., Choi, W., Lowder, M. W., & Ferreira, F. (2016). Language structure in the brain: A fixation-related fMRI study of syntactic surprisal in reading. *NeuroImage*, 132, 293-300. doi: 10.1016/j.neuroimage.2016.02.050
- Herrmann, C. S., Fründ, I., & Lenz, D. (2010). Human gamma-band activity: a review on cognitive and behavioral correlates and network models. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 34(7), 981-992. doi: 10.1016/j.neubiorev.2009.09.001
- Jung-Beeman, M. (2005). Bilateral brain processes for comprehending natural language. *Trends in cognitive sciences*, 9(11), 512-518. doi: https://doi.org/10.1016/j.tics.2005.09.009
- Kepinska, O., de Rover, M., Caspers, J., & Schiller, N. O. (2017). Whole-brain functional connectivity during acquisition of novel grammar: Distinct functional networks depend on language learning abilities. *Behavioural brain research*, 320, 333-346. doi: 10.1016/j.bbr.2016.12.015
- Kircher, T. T., Brammer, M., Andreu, N. T., Williams, S. C., & McGuire, P. K. (2001). Engagement of right temporal cortex during processing of linguistic context. *Neuropsychologia*, 39(8), 798-809. doi: 10.1016/S0028-3932(01)00014-8
- Knutson, K. M., Wood, J. N., & Grafman, J. (2004). Brain activation in processing temporal sequence: an fMRI study. *Neuroimage*, 23(4), 1299-1307. doi: 10.1016/j.neuroimage.2004.08.012
- Krishnan, S., Watkins, K. E., & Bishop, D. V. (2016). Neurobiological basis of language learning difficulties. *Trends in cognitive sciences*, 20(9), 701-714. doi: 10.1016/j.tics.2016.06.012
- Lopopolo, A., Frank, S. L., Van den Bosch, A., & Willems, R. M. (2017). Using stochastic language models (SLM) to map lexical, syntactic, and phonological information processing in the brain. *PloS one*, 12(5), e0177794. doi: 10.1371/journal.pone.0177794
- Mason, R. A., & Just, M. A. (2004). How the brain processes causal inferences in text: A theoretical account of generation and integration component processes utilizing both cerebral

- hemispheres. *Psychological Science*, 15(1), 1-7. doi: 10.1111/j.0963-7214.2004.01501001.x
- Nenert, R., Allendorfer, J. B., Martin, A. M., Banks, C., Vannest, J., Holland, S. K., & Szaflarski, J. P. (2017). Age-related language lateralization assessed by fMRI: The effects of sex and handedness. *Brain Research*, 1674, 20-35. doi: 10.1016/j.brainres.2017.08.021
- Nyhus, E., & Curran, T. (2010). Functional role of gamma and theta oscillations in episodic memory. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 34(7), 1023-1035. doi: 10.1016/j.neubiorev.2009.12.014
- Peña, M., & Melloni, L. (2012). Brain oscillations during spoken sentence processing. *Journal of cognitive neuroscience*, 24(5), 1149-1164. doi: 10.1162/jocn_a_00144
- Peterson, D. A., & Thaut, M. H. (2007). Music increases frontal EEG coherence during verbal learning. *Neuroscience letters*, 412(3), 217-221. doi: 10.1016/j.neulet.2006.10.057
- Petsche, H., Etlinger, S. C., & Filz, O. (1993). Brain electrical mechanisms of bilingual speech management: an initial investigation. *Electroencephalography and Clinical Neurophysiology*, 86(6), 385-394. doi: 10.1016/0013-4694(93)90134-H
- Plakhotnyk, N., Tukaiev, S., Zyma, I., Bas-Kononenko, O., & Dudnyk, Z. (2015). Verbal ethnic symbols as an indicator of language perception by bilinguals. *Austrian J. of Humanities and Social Sciences*. 7-8, 29-31. doi: 10.20534/AJH-15-7.8-29-31
- Rämä, P., Martinkauppi, S., Linnankoski, I., Koivisto, J., Aronen, H. J., & Carlson, S. (2001). Working memory of identification of emotional vocal expressions: an fMRI study. *Neuroimage*, 13(6), 1090-1101. doi: 10.1006/nimg.2001.0777
- Rommers, J., Dijkstra, T., & Bastiaansen, M. (2013). Context-dependent semantic processing in the human brain: Evidence from idiom comprehension. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 25(5), 762-776. doi: 10.1162/jocn_a_00337
- Roswandowitz, C., Kappes, C., Obrig, H., & von Kriegstein, K. (2017). Obligatory and facultative brain regions for voice-identity recognition. *Brain*. awx313, PMID: 29228111, doi: 10.1093/brain/awx313
- Shibata, M., Abe, J. I., Terao, A., & Miyamoto, T. (2007). Neural mechanisms involved in the comprehension of metaphoric and literal sentences: An fMRI study. *Brain Research*, 1166, 92-102. doi: 10.1016/j.brainres.2007.06.040
- Sotillo, M., Carretié, L., Hinojosa, J. A., Tapia, M., Mercado, F., López-Martín, S., & Albert, J. (2004). Neural activity associated with metaphor comprehension: spatial analysis. *Neuroscience letters*, 373(1), 5-9. doi: 10.1016/j.neulet.2004.09.071
- St George, M., Kutas, M., Martinez, A., & Sereno, M. I. (1999). Semantic integration in reading: engagement of the right hemisphere during discourse processing. *Brain*, 122(7), 1317-1325. PMID: 10388797 doi: 10.1093/brain/122.7.1317
- Steinmann, S., Leicht, G., Ertl, M., Andreou, C., Polomac, N., Westerhausen, R., ... & Mulert, C. (2014). Conscious auditory perception related to long-range synchrony of gamma oscillations. *Neuroimage*, 100, 435-443. doi: 10.1016/j.neuroimage.2014.06.012
- Vigneau, M., Beaucousin, V., Herve, P. Y., Duffau, H., Crivello, F., Houde, O., ... & Tzourio-Mazoyer, N. (2006). Meta-analyzing left hemisphere language areas: phonology, semantics, and sentence processing. *Neuroimage*, 30(4), 1414-1432. doi: 10.1016/j.neuroimage.2005.11.002
- Vigneau, M., Beaucousin, V., Hervé, P. Y., Jobard, G., Petit, L., Crivello, F., ... & Tzourio-Mazoyer, N. (2011). What is right-hemisphere contribution to phonological, lexico-semantic, and sentence processing?: Insights from a meta-analysis. *Neuroimage*, 54(1), 577-593. doi: 10.1016/j.neuroimage.2010.07.036
- Weiss, S., & Mueller, H. M. (2003). The contribution of EEG coherence to the investigation of language. *Brain and language*, 85(2), 325-343. doi: 10.1016/S0093-934X(03)00067-1

- Weiss, S., & Rappelsberger, P. (1996). EEG coherence within the 13–18 Hz band as a correlate of a distinct lexical organisation of concrete and abstract nouns in humans. *Neuroscience letters*, 209(1), 17-20. doi: 10.1016/0304-3940(96)12581-7
- Weiss, S., & Rappelsberger, P. (1998). Left frontal EEG coherence reflects modality independent language processes. *Brain Topography*, 11(1), 33-42. doi: 10.1023/A:1022266419488
- Weiss, S., & Rappelsberger, P. (2000). Long-range EEG synchronization during word encoding correlates with successful memory performance. *Cognitive Brain Research*, 9(3), 299-312. doi: 10.1016/S0926-6410(00)00011-2
- Wierzbicka, A. (1992). *Semantics, culture, and cognition: Universal human concepts in culture-specific configurations*. New York-Oxford: Oxford University Press.
- Wierzbicka, A. (2003). *Cross-cultural pragmatics: The semantics of human interaction*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Xu, J., Kemeny, S., Park, G., Frattali, C., & Braun, A. (2005). Language in context: emergent features of word, sentence, and narrative comprehension. *Neuroimage*, 25(3), 1002-1015. doi: 10.1016/j.neuroimage.2004.12.013

Submitted 15.02.2020

Academic journal

Current Issues of Mass Communication Issue 27 (2020)

Journal homepage: <http://comstudies.org>

The journal is indexed in and available on
the websites of the academic databases and libraries:

<http://www.indexcopernicus.com> (Index Copernicus International);
<https://www.ceeol.com> (Central and Eastern European Online Library);
<http://www.nbuv.gov.ua> (Vernadsky National Library of Ukraine);
<http://www.library.univ.kiev.ua> (Maksymovych Scientific Library);
<https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/> (Erih Plus);
<http://www.scholar.google.com> (Google Scholar);
<https://orcid.org/> (ORCID);
<https://www.base-search.net> (Bielefeld Academic Search Engine);
<https://ouci.dntb.gov.ua> (OUCI);
<https://www.worldcat.org> (WorldCaT);
<https://www.crossref.org/> (Crossref).

Conventional printed sheets: 4; circulation: 100.

Editorial:

Institute of Journalism
Taras Shevchenko National University of Kyiv
36/1 Illienka St., Kyiv, 04119, Ukraine
Phone: (+38044) 481 4548. Fax: (+38044) 483 0981.
Web: <http://comstudies.org>. Email: comstudies@ukr.net

Publisher:

Interdepartmental Educational and Printing Laboratory
of the Institute of Journalism,
office 102, 36/1 Illienka St., Kyiv, 04119, Ukraine
тел. 481-45-48; e-mail: publishing.group.ij@gmail.com
*The author's copy of the journal is sent to the address,
provided by the author, at her/his expense.*

Наукове видання

Актуальні питання масової комунікації

Випуск 27

2020 рік

Науковий журнал

Веб-сайт журналу: <http://comstudies.org>

Журнал індексується і доступний на академічних веб-ресурсах:

<http://www.indexcopernicus.com> (Індекс Копернікус);
<https://www.cceol.com> (Центрально-східноєвропейська онлайн бібліотека);
<http://www.nbuv.gov.ua> (ЦНБУ ім. В. І. Вернадського);
<http://www.library.univ.kiev.ua> (Наукова бібліотека ім. М. Максимовича);
<http://www.library.univ.kiev.ua> (Maksymovych Scientific Library);
<https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/> (Erih Plus);
<http://www.scholar.google.com> (Google Scholar);
<https://orcid.org/> (ORCID);
<https://www.base-search.net> (Bielefeld Academic Search Engine);
<https://ouci.dntb.gov.ua> (OUCI);
<https://www.worldcat.org> (WorldCat);
<https://www.crossref.org/> (Crossref).

Ум. друк. арк. 4. Наклад 100 пр.

Адреса редакції:

Інститут журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
вул. Ілленка, 36/1, м. Київ, 04119
Тел.: (+38044) 4814548. Факс: (+38044) 4830981.
Web: <http://comstudies.org>. Email: comstudies@ukr.net

Виготовлювач:

Міжкафедральна навчально-поліграфічна лабораторія
Інституту журналістики,
кімн. 102, вул. Ілленка, 36/1, м. Київ, 04119
тел. 481-45-48; e-mail: publishing.group.ij@gmail.com
*Авторський примірник журналу надсилається на вказану
автором адресу за його кошти.*